

№ 18 – 19 (839 – 840)

Май 2021 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

☞ **Векапомнае: галасы памяці пра вайну –**

стар. 4, 5, 6

☞ **Новая рубрыка: Як зрабіць гэта лепей –**

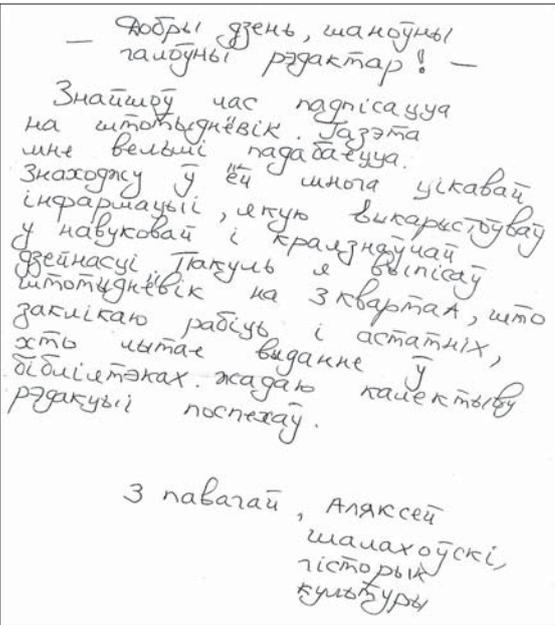
стар. 5

☞ **Інтэрнэт-рэсурс: пра палацава-паркавы ансамбль Булгакаў –**

стар. 8

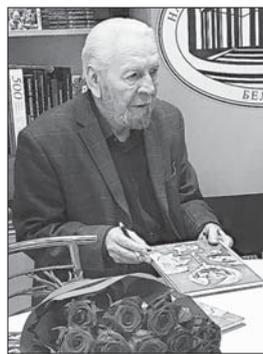

Падрабязней чытайце на стар. 3

Вобразы, створаныя Шаранговічам

50 гадоў таму вядомы графік, сёння народны мастак Беларусі, ганаровы сябра Рады ГА «Беларускі фонд культуры», Васіль Шаранговіч стварыў ілюстрацыі да казкі Аляксея Талстога «Залаты ключык, або Прыгоды Бурціна». У 1971 г. у выдавецтве «Беларусь» з'явілася выданне з тэкстам казкі на беларускай мове, якое было аздабленае 30 акварэльнымі малюнкамі В. Шаранговіча. Мастак за яго атрымаў шмат прызоў на рэспубліканскіх і міжнародных кніжных конкурсах. З таго часу казка А. Талстога з ілюстрацыямі В. Шаранговіча шмат разоў перавыдавалася ў Беларусі, а таксама ў буйных выдавецтвах Масквы, дзе выходзіла мільённымі тыражамі. Без сумневаў, тысячы нашых суйчыннікаў ведаюць з маленства, як выглядаў герой казкі, дзякуючы якраз гэтым выявам.

А сёлета выдавецтва «Беларусь» ажыццявіла чарговае выданне казкі пра няўрымслівага драўлянага чалавечка. З гэтай нагоды 28 красавіка ў сталічнай краме «Акадэмія» прайшло яго прадстаўленне і адбылася сустрэча з мастаком. Імпрэзу разам з кнігарняй арганізавалі Беларускі саюз мастакоў і выдавецтва «Беларусь». Пад час мерапрыемства таксама можна было атрымаць аўтограф мастака на кнізе і персанальным альбоме твораў (дзе ёсць ілюстрацыі і да паэмы Якуба Коласа «Новая зямля», што Беларускі фонд культуры выдаў у 2002 г.).

«Пры чытанні тэксту выбіраў тыя моманты, дзе герой эмацыйна перажывае або дзейнічае, – распавядае В. Шаранговіч. – Менавіта ў крытычныя моманты ў су-

тыкненні з Карабасам і Дурмарам, у спрэчках з татам Карлам або размовах з лялькамі тэатра можна найбольш поўна паказаць сутнасць характару героя. Прызнаюся, гэты персанаж, гарэзлівы і непаседлівы, задаў мне шмат работы! Я не мог яго ўявіць спакойна застылым на стале: то вакол дрэва бегаві, высунаўшы язык, то лавука здымае са свайго носа... Хітруе, сумуе, крыўдзіцца на Мальвіну, атрымаў з Карабаса-Барабаса. Пад канец працы мне стала здавацца, што Бурціна жывы, і я з ім размаўляю».

Ілюстрацыі В. Шаранговіча поўныя дынамізму: здаецца, герой, як у кіно, затанцуюць, забігаюць, заскачваюць і сарвуцца з кніжнага аркуша.

«Для мяне пры рабоце над кнігай найбольш цікавым з'яўляецца стварэнне вобразаў літаратурных герояў, – зазначае народны мастак. – Для гэтага я дзясяткі разоў перачытваю літаратурны твор, спрабуючы зразумець, якім яго бачыў пісьменнік. Мая задача вырашаецца, безумоўна, не толькі праз партрэт, але праз сукупнасць выяўленчых сродкаў, якімі валодае мастак у кнізе. Тут важна ўсё – ад выбару сюжэта для ілюстравання да гуніка на касцюме. І калі удаецца, то пра такіх намалеваных герояў дзеці пішуць, што «яны, як жывыя», суперажываюць ім, любяць».

Паводле інфармацыі арганізатараў

Сябры! Цяпер ідзе падпіска на «Краязнаўчую газету» на 2-е паўгоддзе 2021 г. Да 25 траўня можна паспець падпісацца і на чэрвень. Давайце ж разам захаваем адзіную ў беларускай дзяржаве газету, якая цалкам прысвечаная разнастайнасці рэгіёнаў, іх адметнасці і ўнікальнасці. Газету, якая больш за 18 гадоў распавядае пра ВАШЫЯ мясціны зацікаўленым у РОЗНЫХ кутках Беларусі.

Нашы спачуванні

Памяці Анатоля Хлапкова

Сёлета 4 траўня раптоўна пайшоў з жыцця **Анатоль Фёдаравіч ХЛАПКОУ** – вядомы на Жлобіншчыне краязнавец, ветэран педагогічнай працы.

Неўзабаве, 29 чэрвеня, яму б споўніўся 81 год з дня нараджэння. Але, нягледзячы на такі паважаны ўзрост, Анатоль Фёдаравіч быў поўны творчых планаў, працягваў друкавацца на старонках раённай газеты «Новы дзень», у абласным і рэспубліканскім друку.

Тэмай яго краязнаўчых даследаванняў была гісторыя аграгарадка Красны Бераг Жлобінскага раёна, дзе прайшлі апошнія 60 гадоў яго жыцця (нарадзіўся А. Хлапкоў у вёсцы Лучын Рагачоўскага раёна). Асабліваю ўвагу ён надаваў перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Менавіта дзякуючы намаганням Анатоля Фёдаравіча было вярнуце з небыцця імя мясцовага падпольшчыка Віктара Васільчыка (1895 – 1971). У 2013 г. у Красным Беразе была адкрытая памятная дошка ў гонар гэтага патрыёта, а ў 2014 г. В. Васільчыку пасмяротна было прысвоенае званне ганаровага грамадзяніна аграгарадка.

Вечная памяць пра А. Хлапкова захаваемца ў сэрцах тых, хто ведаў яго, працаваў з ім, кантактаваў.

*Мікалай ШУКАНАЎ, краязнавец, г. Жлобін
Фота аўтара*

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» **выказваюць шчырыя словы спачування родным, блізім, калегам Анатоля Фёдаравіча Хлапкова.**

Памяці Генадзя Пархоменкі

12 траўня пайшоў з жыцця найстарэйшы краязнавец Жлобіншчыны **Генадзь Герасімавіч ПАРХОМЕНКА** (1935 – 2021).

Дзяцінства і юнацтва яго прайшло ў Жлобіне. Захапляўся спортам, гуляў за зборную горада па футболе, стаў срэбраным прызёрам Усебеларускай спартакіяды школьнікаў па лёгкай атлетыцы. Вучыўся ў Гомельскім чыгуначным тэхнікуме, працаваў на Урале, потым служыў у арміі ў Забайкаллі. Зноў – Жлобін, потым – Мінск, дзе становіцца студэнтам акцёрскага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Пасля першага курса перавёўся ў Вышэйшую школу трэнерства Беларускага інстытута фізічнай культуры. Потым Г. Пархоменка чарговы раз вярнуўся ў Жлобін. Працаваў настаўнікам фізкультуры ў вёсцы, дзіцячым трэнерам у спартыўнай школе. Прыкладна 20 гадоў быў галоўным трэнерам зборных каманд Гомельскай вобласці па валейболе, якія становіліся чэмпіёнамі Беларусі. На спаборніцтвах пабываў у Балгарыі, Румыніі, Венгрыі, Польшчы. Завочна скончыў Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт.

На заслужаным адпачынку Генадзь Герасімавіч актыўна заняўся краязнаўствам. Напісаў і выдаў некалькі кніг па гісторыі роднага Жлобіна. Але галоўнай яго краязнаўчай працай стаў дакументальна-мастацкі зборнік «Азарычы – боль мой» (на рускай мове), што пабачыў свет у сакавіку 2005 года ў Гомельскім выдавецтве «Сож» тыражом у адну тысячу асобнікаў. У ім аўтар сабраў дакументы, успаміны, датычныя адной з трагічных старонак Вялікай Айчыннай вайны – арганізацыі ў пачатку 1944 года нямецка-фашысцкімі войскамі, што адступалі, у прыфрантавай зоне канцэнтрацыйных лагераў. Так узнік канцлагер пад Азарычамі (тэрыторыя цяперашняга Калінкавіцкага раёна). Сюды, у балота, былі сагнаныя дзясяткі тысячаў людзей з многіх раёнаў Гомельскай, Магілёўскай і Палескай абласцей, у асноўным дзеці, жанчыны і старыя. Яны павінны былі стаць жывым шчытом для фашыстаў пад час наступлення саветскіх войскаў. Вязнем гэтага лагера смерці быў і 8-гадовы Генадзь. Вечная яму памяць.

*Мікалай ШУКАНАЎ, краязнавец, г. Жлобін
На фота Мікаіла СЕМЯНЦА: Генадзь Пархоменка перад уласным домам, які ўпрыгожыў сам, у руках – яго кнігі*

ГА «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» **шчыра смуткуюць з прычыны смерці Генадзя Герасімавіча Пархоменкі і выказваюць словы спачування родным і блізім памерлага, яго калегам і сябрам.**

І зноў – адродзім Будслаўскую святыню разам!

Зусім нядаўна скончылася акцыя, ініцыяваная БФК, па зборы грошай на рэстаўрацыю шэрага каштоўнасцяў Нацыянальнага Санктуарыя ў Будславе (Мядзельскі раён). І раптам усіх агаломшыла інфармацыя пра пажар у храме. Дзякаваць Богу, усё найкаштоўнае ацалела, не было знішчанае агнём. І зноў пачаўся збор сродкаў. Дзе лейтматывам становяцца словы «адродзім Будслаўскую святыню разам».

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» **заклікаюць падпісчыкаў і чытачоў выдання далучыцца да аднаўлення касцёла ў Будславе. Цяпер адкрытыя некалькі рахункаў – кожны можа знайсці, як яму/ёй пералічыць грошы зручней.**

Хочацца працягваць фрагмент нататкі, надрукаванай у нашай газеце два гады таму. Гарэў Нотр-Дам дэ Пары. Свет быў шакаваны, нават нашыя суйчыннікі ў сацыяльных сетках неабякава абмяркоўвалі падзею, былі хэш-тэгі кшталту «Уратуем Нотр-Дам», «Я Нотр-Дам». З нагоды выставы ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, арганізаванай праз некалькі дзён пасля пажару ў Парыжы, мы пісалі:

...стала вядома, што на аднаўленне святыні і помніка выдзеленыя вялізныя грошы. Унікальны сабор захаваны. Павучыцца б нам так шанаваць свае вялікія і меншыя помнікі даўніны. Бо супала, што ў гэтыя ж дні ў Беларусі згарэў стары драўляны храм... А колькі ў агні, ад вільгаці, ветру гіне ў нас храмаў, старых бажніц, маінтаў і палацаў – маленькіх ды вялікіх, пампезных і някідкіх... Гіне ад абьякавасці. Не ўсіх чакае шчасны лёс Нотр-Дамы.

Цяпер гарэла нашая спадчына. Можна, не сувестна вядомы рэздэўр. Але – у нашым доме. І бачым, што грамадства падзялілася на тых, хто ірвецца дапамагчы зазбэраць завалы, хто хоча аднаўляць сваімі рукамі, хто выдаткоўвае грошы, і на тых, хто глядзіць з доляю скепсісу, кшталту, не так страшна, кшталту, грошы змыюцца, не варта казаць пра тое гучна.

Ці ўсім нам знойдзецца боль свайго дому?

Рэдакцыя «Краязнаўчай газеты»

На тым тыдні...

Ратуюць спадчынай

У аграгарадках Вензавец, Дварэц і Гезгалы Дзятлаўскага раёна ў рамках этнапраекта «Народнаму скарбу – век векаваці» прайшоў тэатралізаваны абрад «Валачобнікі». Творчыя работнікі разам з дзіцячымі гуртамі аматарскай творчасці віншавалі жыхароў са светлым святам Уваскрэсення Хрыстоўва, спявалі абрадавыя песні. Аднавяскоўцы адорвалі валачобнікаў яйкамі, булкамі ды цукеркамі.

Абрад «Валачобнікі» ў Дварцы

4 траўня ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася практычная канферэнцыя «Электронная культура» па тэме «**Рэальнасць і віртуальнасць ва ўмовах пандэміі**». Арганізатарамі выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і НББ. Абмяркоўвалася тэматыка стану і перспектываў развіцця праектнай дзейнасці па захаванні і папулярызаванні гісторыка-культурнай спадчыны ў віртуальнай прасторы, інавацыйныя тэхналогіі ў сферы культуры («воблачныя»), мабільныя, 3D-тэхналогіі ды інш.), фармаванне электроннага кантэнту і распрацоўка віртуальных паслугаў у сферы культуры ды інш. тэмы.

5 траўня ў Атрыуме НББ прайшло літаратурна-асветніцкае мерапрыемства «**Радкі памяці**» і адкрыццё кніжнай выставы «**Вялікая Айчынная вайна ў творах мастацкай літаратуры**», прымеркаваных да Дня Перамогі. *Больш падрабязна чытайце на Стар. 5.*

Польскі інстытут у Мінску падрыхтаваў выставу «**Двойчы свабодныя. Палітычныя правы жанчын 1918**» (канцэпцыя: праф. Магдалена Гавін). Яе прэмера адбылася роўна праз 100 гадоў пасля надання польскаму выбарчым праваў. Выстава распаўвае гісторыю незвычайнай барацьбы польскіх жанчынаў за незалежнасць і роўныя правы для жанчынаў і мужчынаў.

Паглядзець выставу можна на сайце Польскага інстытута ў Мінску (<https://instytutpolski.pl/minsk/2021/05/05/двойчы-свабодныя-палітычныя-правы-жа/>).

15 траўня ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылося ўрачыстае адкрыццё часовай экспазіцыі «**Туды, на захад!**» (Абаян – Мінск) да 100-годдзя вяртання паэта ў БССР.

Першая сусветная вайна прымусіла творцу да пераезду ў глыб Расійскай імперыі, дзе ён быў прызваны ў Рускую імператарскую армію. З верасня 1917 г. пісьменнік жыў у г. Абаян Курскай губерні і працаваў настаўнікам у вёсках Малыя Крукі і Другі Ліпавец, затым школьным інструктарам. На пачатку 1921 г. Народны камісарыят асветы Беларускай ССР накіраваў Наркаму асветы РСФСР А. Луначарскаму тэлеграму з просьбай вярнуць у Беларусь «школьнага інструктара Канстанціна Міцкевіча (псеўданім – Якуб Колас), аднаго з лепшых беларускіх пісьменнікаў». 15 траўня 1921 г. Якуб Колас з сям'ёй пераехаў у Мінск. Тут поруч з выкладчыцкай і творчай дзейнасцю паэт займаўся і навуковай працай. У 1920-я гг. працаваў у літаратурна-даследчай камісіі Інстытута беларускай культуры.

На часовай экспазіцыі прадставленыя матэрыялы аб педагогічнай дзейнасці Якуба Коласа на Куршчыне, у Белпедтэхнікуме, БДУ, настаўніцкіх курсах у Слуцку, навуковай дзейнасці ў Інбелкульце, Акадэміі навук, рукапісы і фотаздымкі пісьменніка, выданыя твораў розных гадоў.

Традыцыйнае штогадовае **памінальнае богаслужэнне ў памяць мітрапаліта Мінскага і Беларускага Мелхіседэка** (Паеўскага; 1879 – 1931) адбылося **17 траўня** ў дамавым храме роўнаапостальных Кірыла і Мяфодзія Інстытута тэалогіі БДУ. Споўнілася 90 гадоў з часу спачыну аднаго з выдатных дзеячаў Беларускай Праваслаўнай Царквы ХХ ст. На ліціі, якую адслужыў настояцель храма праціаіерэй Сяргій Гардун, паміналіся таксама імяны трох правячых архірэяў Мінскай епархіі: Праасвяшчэннага Варлаама, архіепіскапа Мінскага і Тураўскага (1880 – 1889); Праасвяшчэннага Сімона, епіскапа Мінскага і Тураўскага (1889 – 1899); Праасвяшчэннага Міхаіла, архіепіскапа Мінскага і Тураўскага (1899 – 1912). Яны былі пахаваныя пры архірэіскім Пакроўскім храме, на месцы якога цяпер знаходзіцца мінскі Дом афіцэраў. Богаслужэбныя песнапенні выканаў хор студэнтаў Інстытута тэалогіі. Па сканчэнні паніхіды а. Сяргій расправёў прысутным пра жыццё мітрапаліта Мелхіседэка, якому давялося несці свой архіпаствырскі крыж у надзвычай цяжкай і супярэчлівай годзе.

Паводле паведамленняў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, **Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа, Польскага інстытута ў Мінску, аддзела ідэалагічнай работы Дзятлаўскага райвыканкама, Брацтва ў гонар Віленскага мучанікаў Свята-Петра Паўлаўскага сабора (Мінск)**

Зорка-«Берагіня», з продкамі повязь

25 гадоў таму сышліся шчаслівыя зоркі і, што больш важна, захопленыя асобы. У тагачаснага дырэктара Мётчанскай СШ (Барысаўскі раён) Уладзіміра Лайкова нарадзілася ідэя стварыць дзіцячы калектыў, дзе спявалі б народныя песні, гралі традыцыйную музыку, танцавалі нашыя танцы. І назва была прыдуманая – «Берагіня». Пра тое даведаўся фалькларыст, этнакарэаграф Мікола Козенка. І завітаў у Мядоцкі край з прапановай настаўніку дапамагчы. Так з'явіўся ў Мётчанскай школе ў траўні 1996 года фальклорны гурт «Берагіня». Далучыліся іншыя людзі, адной з першых стала настаўніца беларускай мовы і літаратуры Антаніна Абрамовіч. Пакрысе задума ажыццяўлялася, калектыў творча сталёў, пачаў гастраліаваць не толькі па Беларусі, але і за мяжою, сведчаннем прызнання сталі ўзнагароды і ганаровыя званні ўзорнага, Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь.

А днямі адбылося вялікае святкаванне чвэрці стагоддзя выбітнага калектыву, які ўжо не толькі гурт, дзе вучні разам з дарослымі граюць-спяваюць-танцуюць. Дзеці стала займаюцца этнаграфічнымі даследаваннямі, запісваюць мясцовы фальклор, вывучаюць гісторыю і традыцыі свайго краю, аднаўляюць старадаўнія абрады. Яны не толькі артысты, але й маладыя навукоўцы. Нездарма ў школе рэгулярна праводзіцца «Мядоцкія чытанні». Сёлета, пад час юбілейных урачыстасцяў, прайшлі ўжо восьмыя чытанні.

Пачалася сустрэча са знаёмства з гісторыяй Мётчанскай школы (якой сёлета 137 гадоў!), агляду этнаграфічнага пакоя, які многія называюць музеем «Берагіня». І дзе ёсць падшыўкі «Краязнаўчай газеты» за розныя гады. (Барысаўчане, якія хочуць пачытаць архіў нашай газеты – можаце завітаць у Мётчу, толькі загадаў папярэдзайце настаўнікаў!)

На навукова-практычную канферэнцыю завіталі не толькі мясцовыя даследчыкі, але і госці з Барысава (дарэчы, сёлетняй культурнай сталіцы дзяржавы), з Мінска. Сярод іх – прафесар, кандыдат філа-

лагічных навук Аляксей Рагуля, кандыдат культуралогіі, дацэнт Вячаслаў Калацэй, метадыст Мінскага абласнога інстытута развіцця адукацыі Наталля Музычкіна, удзельнікі фальклорнага калектыву «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска (з імі ў «Берагіняў» даўнія цесныя стасункі, адзін навуковы кіраўнік – М. Козенка), студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Ксенія Жаканава. Свае даклады на канферэнцыю таксама прадставілі дацэнт, кандыдат гістарычных навук Таццяна Кухаронак, кандыдат мастацтвазнаўства Тамара Варфаламеева, культуролог Любоў Сіву-

ўзнікнення хлеба, правяла параўнанне розных відаў хлебабулачных вырабаў, распавяла пра свае эксперыменты з цэстам і пратое, як дрожджы ўплываюць на яго якасць. Васьмікласнік Аляксей Кавальчук выступіў з дакладам «Вёска Селішча ў гісторыка-культурнай прасторы Мядоцчыны», дзе распавёў пра гісторыю і адметнасці невялікай на сёння вёскі за колькі кіламетраў ад Мётчы (мы дамовіліся з аўтарам, што абавязкова надрукуем яго даклад у газете). Васьмікласнік Мікіта Касцюковіч распавёў пра адметныя асаблівасці краю, пра носьбітаў мясцовых традыцыяў, васьмікласніца Вікторыя Кандратава закранула

служанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь узорнага фальклорнага гурта «Берагіня». Сабраліся не толькі мётчанскія вучні і настаўнікі, бацькі школьнікаў, але госці свята, а таксама колішнія ўдзельнікі, выхаванцы дзіцячага сада. Былі таксама звычайныя для падобнага мерапрыемства выступленні – выказваліся сённяшнія і былыя ўдзельнікі калектыву, настаўнікі, на свята прыйшлі тэлеграмы ад пісьменніка Анатоля Бутэвіча, намесніка старшыні ГА «Беларускі фонд культуры», ад прафесара Уладзіміра Гадоўскага, якія вядучая зачытала пад час канцэрта. Сваім выступленнем мётчанскіх сяброў прывіталі ўдзельнікі фальклорнага калектыву «Мілавіца». Слова меў і галоўны рэдактар «Краязнаўчай газеты» Уладзімір Пучынскі. Яму дасталася таксама місія ўручыць Граматы ГА «БФК» Антаніне Абрамовіч і Міколу Козенку, ганаровы знак БФК «Рупліўцу. Стваральніку» Алене Крочкоўскай, намесніку дырэктара па асноўнай

дзеясці Мётчанскага ВПК дзіцячы сад – сярэдняй школы.

Скончылася свята фальклорнай танцавальнай вечарынай «Скокі да ўпаду».

Сённяшні дырэктар Мётчанскай СШ Ягор Мандрык працуе тут крыху больш за тры месяцы. «Калі прыехаў сюды, – зазначае Ягор Аляксеевіч, які родам з Вілейшчыны, дагэтуль працаваў у Барысаве, – то хутка пабачыў, што месца гэтае не звычайнае, калектыў адметны. Хаця я сам настаўнік-фізік, але мне цікава тое, чым займаюцца ў «Берагіні». Людзі захопленыя справаю. І вучні занятая добраю справай».

...Берагіня... Поруч – Мілавіца... А колькі такіх зорак і зорчак па ўсёй Беларусі! Яны ззяюць для ўсіх, перадаючы святло продкаў, цешаць сучаснікаў, асвятляюць шлях наступнікам. Можа, не для ўсіх заўважнае тое і зразумелае, але – калі згасае хаця адна зорка, то цэпра становіцца большаю. Цэпра зласліваасці, бездухоўнасці, адсутнасці повязі з продкамі, адчування аднасці пакаленняў, павялічэння блізкасці і далёкасці. Нельга згасіць хаця б адну зорачку, каб у свеце засталася ўсё па-ранейшаму, каб не прапала святло Чалавечнасці.

Лявон ПАЛЬСКИ,
фота Уладзіміра ПУЧЫНСКАГА

Узнагароды ад раённага аддзела адукацыі прымаюць М. Козенка і Я. Мандрык

рава, даследчыца Алена Боганева, прафесар, кандыдат педагагічных навук, заслужаны дзеяч мастацтваў Украіны Уладзімір Гадоўскі (г. Віжніца) ды іншыя. І школьнікі з Мётчы бралі ўдзел у чытаннях нароўні з дарослымі даследчыкамі. Самай маладой была Ксенія Галуза. Чацвёртакласніца падрыхтавала даклад «Адкуль у хлебе дзірачка?», дзе закранула гісторыю

тэму стылістычнай ролі прыметніка ў вясельных песнях свайго мясцовасці. Настаўніца беларускай мовы і літаратуры Алена Сусолкіна падрыхтавала даклад «Нашы імёны і прозвішчы», дзе правяла аналіз асабовых імёнаў вучняў і настаўнікаў СШ.

Потым у актавай зале школы прайшоў вялікі ўрачысты канцэрт «Ад прадзедаў спакон вякоў...», дзе прысвечаны 25-годдзю За-

А. Крочкоўская, М. Козенка і А. Абрамовіч

Галасы памяці Аб чым маўчыць старая хата

Вайна на ўсіх была адна, ды ў кожнага – свая. Сярод злавчынстваў нямецка-фашысцкіх захопнікаў на акупаванай тэрыторыі Беларусі значнае месца займае прымусовы згон мірнага насельніцтва на працу ў Германію. З Бярэзінскага раёна былі вывезеныя ў рабства 925 мужчынаў, 411 жанчынаў. Любіць Радзіму – гэта ведаць яе гісторыю. Сучаснікі найлепш успрымаюць гісторыю не праз сухія факты, дакументы і лічбы, а праз лёсы людзей.

У красавіку на Бярэзіншчыне праходзіў тыдзень памяці «Я, мы памятаем». На пачатак 1997 г. у Беразіно налічвалася 53 былых оstarбайтэраў, за 20 гадоў колькасць іх зменшылася ў 5 разоў. Цяпер у раёне пражывае 10 землякоў гэтай катэгорыі (2 мужчыны, 8 жанчынаў): 3 – у Беразіно, 7 – у вёсках Свяціліца, Новая Каложыца, Каложыца, Паплавы, Вяшэўка, Шавярнічы, Малыя Лагі. Гэтыя ўжо немаладыя людзі нясуць па жыцці цяжкія боль памяці. Занатаваныя ўспаміны землякоў засталіся ў бібліятэчнай кнізе ўспамінаў «Вайна нашу памяць дагэтуль кажуе», якая зберагае не адзін абвінаваўчы голас – дзясяткі эпизодаў і фактаў, падрабязнасцяў і адчуванняў.

Акцыя «Галасы памяці» сабрала навучэнцаў Бярэзінскай гімназіі. Супрацоўнікі раённай бібліятэкі прадставілі юным гараджанам театр маналогу «Птушкі з падрэзанымі крыламі» паводле ўспамінаў землякоў-выгнаннікаў на прымусовыя працы ў фашысцкую Германію. Дзякуючы монатэатралізацыі, са шчыраю пачуцёваасцю ажылі галасы памяці ўкрыжаванай маладосці пад ярмом рабства. Стварыць вобраз дапамагла асноўная экспазіцыя – пачарнелае дрэва з белымі птушкамі на галінах, адна частка кронны ўквечаная каларовымі стужкамі – сімвалам вольнай маладосці, на галінах супрацьлеглага боку – фотаздымкі бярэзінскіх юнакоў і дзяўчатаў з нагруднымі знакамі OST. Уступны дывертысмент «Чалавек нараджаецца для шчасця, як птушка для палёту» дапоўнілі светлыя настальгічныя маналогі даваеннага дзявоцтва «Сукенка мары», «Караблік лёсу, або Гаданне аб дзявочай долі», «Выпускны бал за дзень да вайны». Змрочным кантрастам страчанаму шчасцю гучалі споведныя гісторыі «Страшная павестка», «Аблыва на базары», «Загонны вагон», «Пячатка на ілбе», «У кандалах і цела і душа», «Пакарэнне за малако», «Сукенку з падкладкі да гумавай матэрыі», «Слоўнік для пакаёўкі», «Горкі апельсін», «Цукеркі з рук чорнага дзядзькі» паводле сведчання землякоў Марыі Калбаска, Ніны Баранавай, Івана Карповіча, Тамары Міхневіч, Вольгі Лескавец, Соф'і Шык, Тамары Шаркоўскай, Ліліі Бурмыскай, якія арганічна разнасталі эпизоды сюжэтаў мастацкіх твораў зямлячкі Свяціліцы Лобач «Маці Божая, адвядзі ад вайны», Васіля Шабалтаса «Чужое сонца», Анатоля Бутэвіча «Злачыннае каханне». Маналогі дапаўнялі звесткі з гісторыі пасёлка Беразіно часоў фашысцкай акупацыі. Мерапрыемства завяршылася акцыяй пратэсту «Дзеці міру супраць вайны».

Наступным этапам тыдня памяці сталі візіт-акцыі «Сонейка ў акенца земляку», «Дом без адзіноты» моладзі горада і вёсак, прадстаўнікоў грамадства аб'яднанняў Бярэзіншчыны і самадзейных артыстаў да землякоў у статусе былых оstarбайтэраў, дабрачынныя акцыі «Чыстае акно», «Чысты панадворак» па аказанні практычнай дапамогі ў побыце. Патрыятызм працягваецца на справах. Мы ў адказе перад маладымі, у даўгу перад ваенным пакаленнем.

*Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
супрацоўніца Бярэзінскай раённай бібліятэкі*

Шмат вёсак і вёсак чак на прасторах нашай любай Беларусі. Кожная з іх – гэта цэлы свет са сваімі гісторыямі, культурай, побытам, мовай, песнямі. Гісторыя некаторых з іх пачынаецца з сівой мінуўшчыны, некаторыя з'явіліся на карце нядаўна. Яна перадаецца з пакалення ў пакаленне, захоўваецца ва ўдзячнай памяці жыхароў. Ды ўсё менш застаецца захавальнікаў гэтых гісторыяў. Дык пройдземся яшчэ раз вуліцамі гарадоў і вёсак, паслухаем старажылаў. Колькі цікавага раскажуць яны, колькі таямніцаў адкрыюць. Толькі б не прапусціць нешта важнае, занатаваць, каб захаваць для наступнікаў.

Часта ў беларускіх вёсках можна ўбачыць крыжы. Стаяць яны на скрыжаваннях дарог, на месцах былых культурных пабудоваў, у памяць пра нейкія падзеі, што адбываліся на гэтым месцы.

Вёска Новая Агарэвічы (мясцовыя жыхары называюць яе Сверхын) Ганцавіцкага раёна нічым асаблівым не вызначаецца. Тры невялікія вуліцы патанаюць у зеляніне садоў. Прысадзістыя хаты, вярціны пад вокнамі і лавачкі амаль каліавае сядзібы. Есць і такія хаты, дзе увечары ўжо ніхто не ўключае святло, а ў дварах не чуваць галасоў. Перад адной з іх стаіць крыж. На ім мясцовыя жыхары старэйшага пакалення завязваюць стужкі, ручнікі. Хата вельмі старая, ёй больш за 100 гадоў. Шмат падзеяў бачыла яна сваімі цяпер ужо сляпымі вокнамі, шмат людзей знаходзіла ў ёй прытулак, цеплыню. Аб чым напамінае нам крыж каля яе? Чапу ён тут? Якія таямніцы хаваюць у сабе пачарнелыя драўляныя сцены? Моладзь гэтага не ведае. Толькі самыя старыя жыхары вёскі помняць трагічную гісторыю гэтай хаты, ды яшчэ добра ведаюць яе гаспадары.

Вось што расказваюць Міхаіл Аляксандравіч Ермаковіч і Леанід Аляксандравіч Дубоўскі. У пачатку мінулага стагоддзя пабудавана яе для сваёй сям'і Антон Антонавіч Дубоўскі (дзеда Леаніда Аляксандравіча). Жылі, працавалі, выхоўвалі сям'ю дзяцей. Але сям'ю напаткала вяртка – памерла жонка. Гаспадар не здаўся. Сам падняў дзяцей, выхаваў добрымі людзьмі. У час вайны дзеці ўжо былі дарослымі. У хаце часта збіралася моладзь, ладзіліся вячоркі. Маладосць бярэ сваё, нягледзячы на ваеннае ліхалесце. Гаспадар, тры хлопцы (сын Мікалай служыў у польскім войску), тры дзяўчыны ды яшчэ чужыя людзі... Але месца хапала ўсім. Часта моладзь наймала музыкаў, і тады вячоркі ладзіліся з танцамі.

У той восеньскі вечар 1 лістапада 1943 года танцаў не было. Але ў хаце людзей было шмат. Дзяўчаты пралі, вышывалі. Мужчыны гулялі ў карты, вялі няспешную гутарку. Нечакана ў хату зайшоў

Іван Антонавіч Дубоўскі каля старога хаты (1978)

мясцовы паліцай. У вёсцы да яго ставіліся насцярожана. Моладзь адкрыта выказвала сваю непрыязнасць. Слова за слова – і пачалася спрэчка. Каб не парушыць спакой гаспадароў, хлопцы разам з паліцаем выйшлі на вуліцу. Напалоханы нямецкі паслугач стрэліў у паветра. Моладзь вярнулася ў хату, следам зайшоў і паліцай.

Непадалёк на ўскрайку лесу ішла група партызанаў. Пачушы стрэл, яны вырашылі, што гэта фашысты катуюць мясцовых жыхароў. Камандзір прыняў рашэнне ісці ў вёску. Тым часам у хаце працягвалася вячэрня. Праўда, настроі быў сапсаваны, і ўсе паціху сталі збірацца дамоў. Партызаны пастукалі ў акно. Паліцай бачыла яна сваімі цяпер ужо сляпымі вокнамі, шмат людзей знаходзіла ў ёй прытулак, цеплыню. Да акна яна не дала, цела і разарвалася пад нагамі ў гаспадара. Аблівачыся крывёю, ён упаў пасрод хаты.

Паліцай партызаны застрэлілі на вуліцы. Гаспадара сыны аднеслі да суседзяў, таму што дома заставацца было нельга. Праз некалькі дзён ён памёр. Адзін з сыноў, Іван, сабраў кроў, якую была залітая падлога, і закапаў у агародзе непадалёк хаты. Пасля пахавання бацькі паставіў на тым месцы крыж, каб ведаць, дзе закапаная кроў нявінных людзей.

Але пакуты сям'і на тым не скончыліся. Немцы, страціўшы ў асобе паліцай вернага служку, вырашылі запоўніць гэты прабел і знайсці другога. Ці то хто «параіў», ці

самі так вырашылі, але выбралі Івана. Той на-адрэз адмовіўся. Збіўшы да непрытомнасці, паліцай закрыві яго ў адным з пустых дамоў у Агарэвічах, а потым адвезлі ў Ганцавічы. Страціць яшчэ аднаго роднага чалавека сям'я не магла. На наступны дзень адзін з братоў, Антон, ішоў у Ганцавічы. У яго кішэні ляжаў апошні аргумент – залатоўка, пасаж нябожчыцы маці. Аргумент падзейнічаў. Да вечара дамоў быў прывезены на кані (ісці ўжо не мог) Іван.

Пасля вызвалення Беларусі Івана Антонавіча Дубоўскага забралі на фронт. За мужнасць быў узнагароджаны ордэнам. На подступе да Берліна салдата моцна параніла. Дамоў вярнуўся толькі ў 1947 годзе. Час, праведзены ў шпіталю, успамінаў як страшны сон.

Пасля вайны адзін з братоў, Аляксандр, ажаніўся. Іван пачаў жыць у яго сям'і. Новую хату пабудавалі насупраць старога. Жылі дружна, шчыра працавалі, трымалі вялікую гаспадарку. Іван Антонавіч, хоць і атрымаваў пенсію па інваліднасці, працаваў у калгасе. За добрасумленную працу быў узнагароджаны медалём. Сілу жыцці і працаваць давала вера ў Бога. Да глыбокай старасці быў алтарнікам у Вялікакруговіцкай царкве. І да апошніх дзён даглядаў крыж, што стаіць каля старога хаты: абкошваў траву, фарбаваў, умацоўваў. Інакш не мог.

Даўно мінула ваеннае ліхалесце. Даўно спіць на вясковых могілках сівы ветэран, салдат той страшнай вайны. Але стаіць каля вясковай хаты драўляны крыж, стаіць як памяць, як напамін пра жалівыя падзеі. А яшчэ як зварот да нас, да тых, хто жыве на гэтай цудоўнай зямлі. Каб бераглі мір, каб захоўвалі памяць пра тых, чые жыцці забрала вайна.

*Таліна ДУБОУСКАЯ,
бібліятэкар Агарэвіцкай сельскай бібліятэкі,
Ганцавіцкі раён*

Новая рубрыка: Як зрабіць гэта лепей

Займаючыся краязнаўствам, людзі пачынаюць заўважаць, што бракуе тэорыі – пэдагагічна, метадычна, метадычна падобнай літаратуры. Мы ў газеце часамі таксама звяртаемся да жанру не зусім публіцыстычнага, друкуем метадычныя дапаможнікі. Відаць, наспей час для гэтага адвесці адпаведную рубрыку. Запрашаем нашых сяброў, калегаў далучыцца – напоўніць рубрыку карыснымі і цікавымі зместамі. У кожнага ёсць свой досвед, свае прыёмы працы, свае адкрыцці ў галіне «як зрабіць гэта лепей» – як канкрэтную працу, задачу зрабіць найбольш эфектыўна. Падзяліцца з калегамі-краязнаўцамі!

Сёння ж прапануем метадычную памятку ад нашага падпісчыка і чытача з Іўя Івана Захарэвіча, які па родзе сваёй працы займаецца напісаннем і ладжаннем розных мерапрыемстваў, у тым ліку краязнаўчых. Прычым, удзел бяруць не толькі звычайныя вучні, але і, як мы называем іх у сваіх размовах з аўтарам, асаблівыя дзеці – тыя, хто мае праблемы з маўленнем, слыхам, псіхічным і фізічным станам. Вядома ж, беручы за аснову напрацоўкі Івана Іванавіча, няма неабходнасці штучна далучаць да мерапрыемства і такіх дзяцей. Але калі яны ёсць у калектыве – бярыце адпаведныя падказкі пэдагога на заметку.

Як падрыхтаваць пазакласнае мерапрыемства краязнаўчага накірунку ў агульнаадукацыйнай школе

Памятка для настаўнікаў

Мэта падрыхтоўкі пазакласнага мерапрыемства

– Якія выхаваўчыя, адукацыйныя, развівальныя мэты будуць ставіцца на пазакласным мерапрыемстве?

– Як пры яго падрыхтоўцы будуць ўлічвацца магчымасці ўсяго класа і індывідуальныя асобныя яго вучняў (у тым ліку і школьнікаў з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця, далей – АПФР, вядома, калі такія вучні будуць прымаць удзел у будучым мерапрыемстве)?

– Якія вынікі плануецца дасягнуць пры падрыхтоўцы пазакласнага

нага мерапрыемства краязнаўчага накірунку?

Самааналіз асноўных этапаў падрыхтоўкі пазакласнага мерапрыемства

– Якой літаратурай неабходна карыстацца пры падрыхтоўцы будучага пазакласнага мерапрыемства? Да каго з жыхароў сталага веку і вядомых краязнаўцаў тваёй мясцовасці неабходна будзе звярнуцца па кансультацыі ў час падрыхтоўкі мерапрыемства?

– Колькі дзяцей будзе ахоплены пры падрыхтоўцы пазакласнага

мерапрыемства, у тым ліку і вучняў з АПФР?

– Якая праца будзе праведзеная з актывам класа, з астатнімі вучнямі, у тым ліку школьнікамі з АПФР, пры падрыхтоўцы мерапрыемства?

– Хто з настаўнікаў навучальнай установы, бацькоў, грамадскасці будзе прыцягнуты да падрыхтоўкі будучага мерапрыемства?

Віды працы з крыніцамі інфармацыі пры падрыхтоўцы пазакласнага мерапрыемства краязнаўчага накірунку:

• праца з газетай, часопісам як крыніцай ведаў па тэме будучага пазакласнага мерапрыемства;

• праца са слоўнікам і даведкай літаратурай па тэме будучага пазакласнага мерапрыемства;

• фармуляванне праблемных пытанняў для школьнікаў, у тым ліку і для вучняў з АПФР; пошук з вучнямі адказаў на іх.

Патрабаванні да афармлення канспекта пазакласнага выхаваўчага мерапрыемства

1. Форма правядзення пазакласнага мерапрыемства (педагог ўлічвае магчымасці агульнаадукацыйнай школы, у якой працуе, пажаданы сваіх выхаванцаў і іх бацькоў).

2. Тэма і мэты пазакласнага мерапрыемства (пры выбары тэмы ўлічваецца асаблівасці і тыя падзеі, што адбыліся ў розныя часы ў мясцовасці, дзе размешчана навучальная ўстанова. Педагог таксама ўлічвае магчымасці агульнаадукацыйнай школы, у якой ён

працуе, пажаданы сваіх выхаванцаў і іх бацькоў).

3. Задачы мерапрыемства ставяцца з улікам асаблівасцяў тых школьнікаў, якія прысутнічаюць на пазакласным мерапрыемстве.

4. Роля класнага кіраўніка і іншых педагогаў, якія прымаюць удзел у падрыхтоўцы і правядзенні пазакласнага мерапрыемства краязнаўчага накірунку. Паказваецца роля кожнага настаўніка на падрыхтоўчым этапе будучага мерапрыемства.

5. Ролі і даручэнні школьнікам. Пэралічваюцца даручэнні ўсім вучням класа (у тым ліку і вучням з АПФР) на падрыхтоўчым этапе будучага мерапрыемства: індывідуальныя, парныя, групавыя (па прозвішчах і па імёнах). Такім жа чынам распісваюцца даручэнні і ролі на этапе правядзення пазакласнага мерапрыемства.

6. Абсталяванне. Называецца ўсё неабходнае для правядзення пазакласнага мерапрыемства.

7. Афармленне памяшкання. Паказваецца расстаноўка сталаў, крэслаў, размяшчэнне наглядных дапаможнікаў, дэкарацыя і г.д.

8. Літаратура. У алфавітным парадку пералічваецца спіс літаратуры, што была выкарыстаная для падрыхтоўкі будучага мерапрыемства.

9. Ход мерапрыемства. Поўнае апісанне зместу пазакласнага заняткаў, што будуць праводзіцца. Пры гэтым падрабязна распісваюцца ўсе словы і дзеянні ўсіх удзельнікаў будучага мерапрыемства, у тым ліку і вучняў з АПФР (калі яны бяруць у ім удзел).

Склад Іван ЗАХАРЭВІЧ, педагог, г. Іўе

Выстава літаратараў-франтавікоў

Напярэдадні Дня Пераломі ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося літаратурна-асветніцкае мерапрыемства «Радкі памяці», пад час якога адкрылася кніжная выстава «Вялікая Айчынная вайна ў творах мастацкай літаратуры».

Імпрэза пачалася словамі з верша Ніла Гілевіча «Часцей, часцей прыпамінай / Імёны паўшых смерцю храбрых / За родны край, наш мілы край». Гэтыя радкі – своеасаблівы лірычны ўступ да мерапрыемства, якое мае за мэту ўгадаць пра падзеі далёкай вайны, звярнуць увагу на той факт, што нават у цяжкіх умовах ваеннай пары ўзніклі творы, стваралася мастацкая проза і лірыка, з'яўляліся новыя імёны ў беларускай літаратуры.

– Сёння, арганізуючы нашыя выставы, сустрэчы, мы аддаём не толькі даніну памяці загінулым, хто здабыў гэтую перамогу, аднак яшчэ заклікаем задумацца, каб ні ў кога больш не з'явілася жаданне раслапаць вайну, – выказаўся генеральны дырэктар НББ Раман Матульскі і падзякаваў калегам з Нацыянальнага архіва за прадстаўленыя

дакументы, а таксама творчым саюзам за ўдзел у мерапрыемстве.

Ён таксама адзначыў, што летась наша бібліятэка правяла шмат імпрэзаў і праектаў, у тым ліку і міжнародных, для папулярызавання матэрыялаў пра Вялікую Айчынную і захавання гістарычнай памяці аб подзвігу народа. Р. Матульскі звярнуў увагу на стэнд з фотаздымкамі бібліятэкараў, якія ваявалі на фронце і адначасова вялі працу над аднаўленнем бібліятэчных фондаў.

Галоўная кніжніца краіны сумесна з Нацыянальным архівам Беларусі падрыхтавала літаратурную экспазіцыю, дзе размясціліся выданні і архіўныя матэрыялы ваеннага і пасляваеннага часу. Тут можна ўбачыць творы франтавікоў-пісьменнікаў Якуба Коласа, Міхася Лынькова, Кузьмы Чорнага, Івана Шамякіна, Івана Мележа, Васіля Быкава і іншых. Прадстаўленыя розныя жанры – апавяданні, памфлеты, раманы, артыкулы.

Каля выставачных паліц можна пагартыць зборнікі Кандрата Крапівы, Пётруся Броўкі, Пятра Глебкі, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Анатоля Вялогіна... Асабліваю цікава

выклікае сярод прадстаўленых творчых набыткаў агульны зборнік паэзіі 1949 года выдання з аўтаграфамі гэтых твораў.

На адкрыццё выставы завіталі госці, якія зрабілі грунтоўны ўнёсак у падрыхтоўку гэтай экспазіцыі, – дырэктар Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь Андрэй Дземянюк, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела беларускай літаратуры XX – XXI стст. Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Анатоль Трафімчык, старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў.

А. Дземянюк распавёў, што ў архіве захоўваецца значны корпус дакументаў перыяду Вялікай Айчыннай вайны, у тым ліку пра гісторыю партызанскага руху. У асноўным гэта дакументы, што тычацца баявой дзейнасці партызанаў, дакументы беларускага штаба партызанскага руху, узаагродныя лісты, спісы асабовага складу, асабовыя лісткі па ўліку кадраў... Сярод гэтых дакументаў ёсць унікальныя, якія архівісты асабліва

любяць, – матэрыялы і дакументы, якія паказваюць, што і ў суровых умовах заставалася месца для лірыкі і пачуццяў. «Яны знаходзілі ў сабе сілы і пісалі вершы, складалі апавяданні, пісалі паэмы, малявалі партреты сваіх баявых таварышаў. Гэтыя творы, мабыць, па-свойму простыя і наіўныя, аднак вельмі шчырыя і кранальныя», – зазначыў А. Дземянюк.

М. Пазнякоў адзначыў, што сёння сучаснымі паэтамі, празаікамі, публіцыстамі, драматургамі ствараюцца арыгінальныя творы. «Пішучь на тэму гэтую не толькі дзеці вайны, а пішучь ужо ўнукі і праўнукі. Час ідзе, і можна пачуць галасы: коль-

кі можна пісаць на тэму Вялікай Айчыннай вайны? Гэта няправільна, бо калі мы забудзем гэты боль, той подзвіг, які здзейснілі нашыя бацькі, дзяды, значыць, мы можам паўтарыць туго трагедыю, якую перажыло наша старэйшае пакаленне. Гэта ні ў якім разе нельга дапусціць», – падагуліў творца.

Напрыканцы мерапрыемства для прысутных прагучаў знакаміты «Венскі вальс» на словы паэта-франтавіка, артылерыста Міхася Гольдмана (Ясея) у выкананні Мікіты Залеўскага.

Дарэчы, выстава будзе экспанавана да 31 мая.

Надзея ЗУЕВА, фота аўтара

Талака за гістарычнае і культурнае адзінства

«Подзвіг аднавяскоўцаў» — бессмяротны

Напярэдадні Дня Перамогі ў Пірэвіцкай СШ Жлобінскага раёна прайшла прэзентацыя новай кнігі выпускніка гэтай школы падпалкоўніка міліцыі запasu Віктара Марусава «Подзвіг аднавяскоўцаў».

Сваю працу аўтар прысвяціў землякам, якія ў гады Вялікай Айчыннай вайны змагаліся з ворагам у партызанскіх атрадах і на франтах. А такіх – амаль 450 чалавек. Многія з іх не дажылі да Перамогі. Удзельнікі прэзентацыі ўшанавалі іх памяць хвілінай маўчання.

Выступаючы перад землякамі, В. Марусаў сказаў: «Я напісаў гэтую кнігу не дзеля асабістай славы ці нейкай выгады. Гэта – мой сціплы ўклад у захаванне памяці землякоў, якія абаранялі Радзіму ў грозныя гады вайны, не шкадуючы свае жыцці». Пра пачуццё абавязку Віктара Пятровіча перад сваімі землякамі гаварылі на прэзентацыі і яго калегі – старшыня Гомельскага абласнога савета ветэранаў УУС аблвыканкама, пісьменнік і журналіст Міхаіл Дзедавец і старшыня савета ветэранаў Гомельскага АУС на транспарце Мікалай Маланчанка.

У прэзентацыі ўзялі ўдзел многія жыхары аграгарадка, у тым ліку сваякі герояў кнігі – дачка Героя Савецкага Саюза Анатоля Бажэнава Алена Бажэнава, сын кавалера ордэнаў Славы Івана Пабірушкі Рыгор Пабірушка, іншыя.

В. Марусаў падарыў сваю кнігу, дарэчы, ужо шостую ў творчай біяграфіі, школе, сельскай бібліятэцы і сваякам землякоў-франтавікоў і партызанаў, а таксама падзякаваў тым, хто дапамагаў выдаць яго зборнік нарысаў: кіраўніцтва УУС аблвыканкама, Жлобінскага райвыканкама і РАУС, абласны савет ветэранаў УУС аблвыканкама, іншых.

Мікалай ШУКАНАЎ,
краязнавец, г. Жлобін
Фота аўтара

Землякамі трэба ганарыцца

Сярод нашых землякоў нямаюць тых, хто вызначыўся выдатнымі здольнасцямі і уражлівымі дасягненнямі. Сярод іх ваенныя, вучоныя, культурныя дзеячы, гістарычныя асобы, якія сваімі справамі і ўчынкамі праславілі край.

На аснове Краязнаўчага календара на 2021 год па Мастоўскім раёне мы стварылі электронную прэзентацыю «Юбілейныя даты. 2021. Наши земляки».

Хочам пазнаёміць чытачоў з некаторымі з іх.

Алег Уладзіміравіч Атаманаў нарадзіўся 3 мая 1956 г. у в. Дарагляны. Паэт, кампазітар, бард, філосаф, філолаг. У 1973 г. скончыў мастоўскую СШ №2. У 1974-м паступіў у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт на філалагічны факультэт. У 1977 – 1979 гг. служыў у войску. Выкладаў рускую і беларускую мову і літаратуру ў БДУ, займаўся навуковымі даследаваннямі ў галіне славянскай міфалогіі. З 1997-га вядзе актыўную канцэртную дзейнасць. А. Атаманаў выступае на розных пляцоўках нашай краіны і за мяжой. Выконвае народныя і патрыятычныя песні, баллады, сказы, раманы. Сам піша вершы. Лаўрэат і дыпламант конкурсаў і фестываляў палітычнай і бардаўскай песні ў Маскве, Самаркандзе, Тынды, Талыці. Двойчы лаўрэат Усеаюзнага фестывалю «Товарищ песня» (у 1990-я гг. неаднаразова перамагаў на бардаўскіх конкурсах у Беларусі. – «КГ»). Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР. Жыве ў Адэсе (Украіна).

Алег Атаманаў

Сяргей Уладзіміравіч Амеляк нарадзіўся 21 красавіка 1971 г. у в. Міжава. Кандыдат гістарычных навук, дацэнт. Заканчыў Гродзенскі палітэхнікум (1990), Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы (1998). У 1998 – 2001 гг. вучыўся ў аспірантуры (ГрДУ) па спецыяльнасці «Айчынныя гісторыя». Дарэчы, навуковым кіраўніком быў знакаміты прафесар, кандыдат гістарычных навук Іван Платонавіч Крэнь.

Сяргей Амеляк

З 1992 г. працуе ў ГрДУ. Аўтар больш за 50 публікацыяў, у т.л. замежных, 1 манаграфіі. З 2001 г. з'яўляецца намеснікам рэдактара, членам рэдакцыйнай калегіі навуковага геральдычнага часопіса «Герольд Litherland».

Лілія Іванаўна Надольнік нарадзілася 30 верасня 1956 г. у в. Курылавічы. Скончыла мясцовую школу ў 1978 г. Біяхімік, доктар біялагічных навук, дацэнт, працавала старшым навуковым супрацоўнікам лабараторыі біяхіміі эндакрынных залозаў Інстытута біяхіміі НАН Беларусі, цяпер у Інстытуце біяхіміі біялагічна актыўных злучэнняў НАН Беларусі ў Гродне.

Лілія Надольнік

Іосіф Іосіфавіч Севяртока нарадзіўся 12 мая 1941 г. у в. Семярэнкі, прафесар, доктар біялагічных навук.

Заканчыў Луненскую СШ, трохмесячныя курсы выхавальцаў пры Гродзенскім педагагічным інстытуце.

Іосіф Севяртока

Працаваў у Мураванкаўскім вучылішчы механізатараў выхавальнікам.

Потым разам з сябрамі пераехаў на Каспій. Там уладкаваўся на рыбалоўнае судна.

У 1965-м І. Севяртока паступіў на завочнае аддзяленне біёлага-геаграфічнага факультэта Туркменскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Максіма Горкага. Пасля заканчэння настаўнічаў у СШ Чырвоназаводска (цяпер г. Туркменбашы). Займаў розныя пасады ў Батанічным садзе г. Ашхабада: прайшоў шлях ад лабаранта да дырэктара. І. Севяртока навучна даказаў, што ў Туркменістане можна вырошціць прыкладна 150 відаў хвойных раслінаў. Быў таксама галоўным садоўнікам Ашхабада.

Аўтар манаграфіяў «Інтродукцыя хвой в Туркменістане», «Биологические основы интродукции голосеменных в Туркменистане», «Кустарники для озеленения» ды інш.

Ганаровы прафесар Каралеўскага Батанічнага таварыства Нідэрландаў.

Трагічна загінуў 28 мая 1998 г.

Алег Мсціславіч Сямак нарадзіўся 12 лютага 1951 г. у в. Лунна. Кандыдат сацыялагічных навук, доктар філасофіі.

Заканчыў Луненскую СШ у 1968 г. У 1973-м – Інстытут філасофіі і сацыялогіі Славацкай акадэміі навук у Браціславе. Там потым і працаваў.

Алег Сямак

Марыя Антонаўна Якалцэвіч нарадзілася 30 студзеня 1961 г. у в. Дуляўшчына. Мовазнаўца, кандыдат педагагічных навук.

Заканчыла Пескаўскую СШ, Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1983-га асістэнт, старшы выкладчык, дацэнт кафедры беларускага і параўнальнага мовазнаўства гэтай універсітэта. Аўтар навуковых працаў.

Мы пазнаёмілі вас толькі з некаторымі сёлетнімі юбілярамі. Працяг пра паважаных землякоў будзе, таму што іх лёсы – гэта прыклад служэння людзям.

Ірына КАВАЛЕЎСКАЯ,
бібліяграф
Мастоўскай раённай бібліятэкі

Вобразы старажытнай Беларусі

Нядаўна ў галерэі «Мабільная» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў межах Года народнага адзінства стартвала мастацкая выстаўка «Старажытная Беларусь», прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння беларускага гісторыка Міколы Ермаловіча. Яе арганізатарамі выступілі НББ і Беларускі саюз мастакоў.

На адкрыцці з прывітальным словам да прысутных звярнулася першы намеснік генеральнага дырэктара НББ Алена Далгапо-

лава. Цёплымі словамі пра лёс даследчыка падзялілася вядучы бібліятэкар аддзела абслугоўвання спецыялізаванымі фондамі Яўгенія Галіеўская. Пра працу над выстаўкай распавялі: мастацтвазнаўца, мастацкі крытык, куратар і галерыст, старшыня секцыі крытыкі і мастацтвазнаўства Беларускага саюза мастакоў Мікалай Паграноўскі; кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдняй вякоў Беларускага дзяржаўнага

ўніверсітэта Уладзімір Сосна; мастак, сябра Беларускага саюза мастакоў, культурны дзеяч, куратар выстаўкі Мікола Купава. Усе выступоўцы падкрэслілі неверагодны ўклад М. Ермаловіча ў культуру і гісторыю краіны.

Гісторык, публіцыст, паэт, выкладчык беларускай літаратуры М. Ермаловіч друкаваў крытычныя і літаратуразнаўчыя артыкулы, вывучаў гістарычныя першакрыніцы і працаваў над нарысамі пра старажытную Беларусь. Даследчык быў заснавальнікам новай рамантычнай гістарыяграфіі, адмаўляў версію заваявання беларускіх земляў аўкштаймаі (пазней летувісамі), выказаў здагадку пра сэнна ўжо пацверджаных межах старажытнай Беларусі. Вынікам яго даследчай працы сталі кнігі «Па слядах аднаго міфа», «Дарагое беларусам імя», «Старажытная Беларусь: Полацкі і Навагародскі перыяды», «Старажытная Беларусь: Віленскі перыяд», «Беларуская дзяржава Вялікае Княства Літоўскае», якія захоўваюцца ў фондзе НББ. Яго творчасць адзначаная Дзяржаўнай прэміяй Беларусі, прэміяй імя У. Караткевіча, медалём Францыска Скарыны.

Выкліканую Ермаловічам дыскусію і ўклад у акадэмічную гісторыю Беларусі цяжка пераацаніць. Выдатны дзеяч культуры, менавіта ён заахвоціў па-новаму пагля-

дзець на шматлікія падзеі і даты ў айчынай гісторыі, перагледзець ацэнкі асобаў дзеячаў старажытнай і сярэднявечнай Беларусі, вярнуў беларусам спадчыну – ВКЛ. Яго даследаванні моцна паўплывалі на сферу культурнага жыцця, новае ўспрыманне гісторыі краіны знайшло адлюстраванне ў літаратуры і мастацтве.

У экспазіцыі «Старажытная Беларусь» – жывапіс і графіка беларускіх мастакоў, мастацкі водгук на даследаванні Міколы Іванавіча. Прадметамі выяўлення сталі не толькі падзеі старажытных часоў, але і вобразы пазнейшых стагоддзяў, аб'яднаныя зацікаўленасцю гісторыі беларускай Літвы: выдавецтвы, у якіх друкаваліся кнігі беларускіх аўтараў, этнаграфічныя матэрыялы, першая газета на беларускай мове «Наша доля», ілюстрацыі да «Пана Тадэвуша», энцыклапедыі шляхецкага побыту... Творы Паўла Татарнікава, Міхаіла Басальгі, Васіля Шаранговіча, Канстанціна Вашчанкі, Сафіі Піскун, Аляксандра Кошалева, Таццяны Фаміной, Віктара Варанкевіча, Яўгенні Сухаверхавай і іншых мастакоў гучаць ва ўнісон старонкам кніг даследчыка.

Адчуць атмасферу вобразаў старажытнай Беларусі можна да 22 чэрвеня.

Таксама ў бібліятэцы ў зале беларускай літаратуры працавала кніжная выстаўка «Шлях да вечнасці», прысвечаная даследчай дзейнасці М. Ермаловіча.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Выстава пейзажаў Анатоля Бяляўскага

У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа напрыканцы красавіка адкрылася выстава твораў Анатоля Бяляўскага «Натхнёны Коласам». Класік напісаў: «Прырода – найцікавейшая кніга, якая разгорнута перад вачамі кожнага з нас. Чытаць гэту кнігу, умець адгадаць яе мнагалучныя надпісы – хіба ж гэта не ёсць шчасце?». Сярод беларускіх мастакоў, якія цудоўна ўвасабляюць прыгажосць беларускай прыроды, яго асоба вылучаецца. Творцу ўдаецца дасканала перадаць каляровую гаму і шматлікія дэталі, што робіць яго карціны арыгінальнымі, непаўторнымі. Мастак, як і калісцы Якуб Колас, у простым знаходзіць адметнае, у звычайным – цікавае, а прырода на яго палотнах быццам ажывае.

З пачатку сваёй творчай дзейнасці сябра Беларускага саюза мастакоў А. Бяляўскі напісаў каля 3000 карцінаў! Яго творчасць добра вядомая ў Беларусі, а яго творы маюць вялікую папулярнасць сярод

калекцыянераў, многія з іх знаходзяцца ў вядомых замежных калекцыях. Пейзаж «Ручэй», на стварэнне якога мастак натхніў аднайменны верш Якуба Коласа, знаходзіцца ў калекцыі жывапісу родных класіка беларускай літаратуры. А. Бяляўскі працуе ў розных жанрах – пейзаж, партрэт, ёсць карціны з глыбокім філасофскім сэнсам, а таксама на гістарычныя тэмы. Усе працы аб'яднаныя любоўю да сваёй роднай зямлі, загадкавай прыгажосцю і толькі яму ўласцівым стылем і почыркам.

Нямала павандраваўшы з мальбертам па Беларусі і іншых краінах свету, Анатоль Іванавіч прызнаецца, што нідзе не сустракаў такой цудоўнай прыроды, як у роднай старонцы.

Паводле навадавання музея

Творчасць нашых чытачоў

Бацькайшчына светлая мая

*Бацькайшчына светлая мая,
Мой куточак, срэбная крыніца,
Да цябе штодня хачу туліцца,
Любавацца ноччу зорным небам,
Адчуваць на вуснах слодыч хлеба,
Песняй мовы роднай наталіцца
І паветра смачнага напіцца
Ды хадзіць сяжынкамі ля хаты,
Па якіх хадзіў калісцы тата...
За цябе малюся я штодзённа
Ля старой бабулінай іконы,
Бацькайшчына светлая мая.*

Вясковая я...

Роднай вёсцы Радкава

*Вясковая. І сэрцам, і душою.
Мне даспадобы музыка вятроў,
Чаромхі квецень, лозы над вадою,
І вабіць сэрца велічнасць лясоў.*

*Люблю палі, дзе жыта каласуе,
Люблю глядзець, як хлеб камбайны жнуць,
Я пульс маёй Малой Радзімы чую,
І шчэбет ластавак люблю вясною чуць.*

*З дзяцінства быт сялянскі спазнавала,
На вёсцы йшло працоўнае жыццё,
Малой Радзіме сілы аддавала,
І з вёскай той – маёй душы зліццё.*

*Вясковая я. І душой, і сэрцам.
І вабіць свет вясковых таямніц.
Я роднай вёсцы танга, песню, скерца
Пішу пад сполах летніх бліскавіц.*

Ваяцкіна БАБКО-АЛЯШКЕВІЧ

Залічбаваная спадчына

«Жыліцкі Версаль» у віртуальнай прасторы

Палацава-паркавы ансамбль Булгакаў – помнік архітэктуры позняга класіцызму. Пабудаваны ў XIX стагоддзі. Размешчаны ў аграгарадку Жылічы Кіраўскага раёна. Уключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь як помнік архітэктуры міжнароднага значэння.

Калі вы лічыце, што ўсе беларускія замкі размешчаны на захадзе нашай краіны, то вам абавязкова трэба здзейсніць падарожжа сюды, на Магілёўшчыну.

«Жыліцкі Версаль» – менавіта так у свой час ахарызцілі палац, збудаваны ў дваранскім маентку Добасна. Архітэктурная жамчужына не толькі ўсяго прыдняпроўскага краю, але і, без перабольшвання, адзін з лепшых узораў спадчыны беларускай культуры, некалі належала старажытнаму роду Булгакаў. Велічны палацава-паркавы ансамбль, будаўніцтва якога было пачатае ў 1823 годзе і працягвалася аж да пачатку XX стагоддзя, па сваёй прыгажосці і маштабе не саступаў Нясвіжскай рэзідэнцыі Радзівілаў. Тут была нават свая аранжарэя, якая па памерах і колькасці экзатычных раслін налічылася найлепшай у беларускіх губернях.

Сам будынак ураджаў архітэктуру, а таксама дэкаратыўным аздабленнем фасадаў і ўнутраных памяшканняў. Гэта быў адзін з беларускіх землях стопакваёвы палац, дызайн жонкага з якіх не паўтараўся нават у дробных дэталях. Унікальныя кесонныя пазалоты, да гэтага часу з'яўляюцца візіткамі радавога маэнтка Булгакаў. Палац ураджаў сваімі раскошнымі інтэр'ерамі, дарагой мэбляй, камінамі з мармуру, бібліятэкай у сем тысячаў тамоў і каштоўнымі калекцыямі прадметаў мастацтва.

Сядзібу ў Жылічах неаднаразова наведваў знакаміты фатограф Ян Булгак. Захаваўшы прыкладна трыццаць яго здымкаў палаца. Улетку 1877 года ў гэтых месцах спыняўся Напалеон Орда, калі падарожнічаў па Беларусі, Украіне, Літве, Польшчы, робячы замалёўкі архітэктурных помнікаў. Яго творы адметныя строгай дакументальнасцю і сёння служаць каштоўнай крыніцай для гісторыкаў архітэктуры і рэстаўратараў. Знакаміты мастак адлюстравалі палац Булгакаў на двух малюнках.

У розны час сядзіба служыла рэзідэнцыяй, шпіталем, дзіцячым домам і навучальнай установай. Нягледзячы на тое, што за сваю гісторыю гэты архітэктурны шэдэўр пабачыў многае: пампезнае будаўніцтва, раскошу і багацце, запустэненне і заняпад, не аднойчы яго рабавалі і раскрадалі, – палац быў нанаканаваны шчаслівы лёс. Ён перажыў усе войны: на яго не ўпала ні адна бомба, ён ні разу не гарэў. Гэта адзіны ў Беларусі палацавы будынак, у якім захаваліся ўпрыгожванні, у тым ліку ляпініна, а старажытныя сцены захоўваюць народжаныя народам легенды аб скарбах, прывідах і падземных лабірынтах.

Радавы маэнтак Булгакаў пачалі аднаўляць больш за дзесяць гадоў таму. У 2007 годзе Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь пачало праектаванне рэканструкцыі

з рэстаўрацыяй Жыліцкага палаца, якое ўключае пяць чэргаў: першая – «Школа мастацтваў», другая – Паўднёвы корпус «Гасцініца», трэцяя – Галоўны корпус і частка Паўночнага «Музей, карцінная галерэя, бібліятэка», чацвёртая – «Інтэр'еры» Галоўнага корпуса, пятая – аднаўленне парку і воднай сістэмы. Да рэстаўрацыйных работ прыступілі ў 2009 годзе.

У 2011 годзе адбылося ўрачыстае адкрыццё першай чэргі рэстаўрацыі, а цяпер ідзе трэцяя чарга рэстаўрацыі. У адрамантаваных частках будынка з'явіліся ацяпленне і вентыляцыя, адно крыло аддалі дзіцячай школе мастацтваў, музею і бібліятэцы. Працягваюцца асноўныя рэстаўрацыйныя работы па фасадзе, ганку, абліцоўванні гранітнымі плітамі докаля, ўнутранай ляпіне, добраўпарадкаванні тэрыторыі.

Сёння цяжка сказаць, калі будзе адноўлены палацава-паркавы ансамбль цалкам, але відавочна – ён увойдзе ў лік найбольш цікавых гістарычных помнікаў на тэрыторыі Беларусі, зойме сваё заслужанае месца сярод культурных здабыткаў беларускай нацыі і стане перспектывным турыстычным аб'ектам, нароўні з Нясвіжскім і Мірскім замкамі.

А пакуль што ў аматараў будзе выдатная магчымасць наведаць архітэктурны шэдэўр Магілёўшчыны віртуальна. Варта зайсці на сайт Магілёўскай абласной бібліятэкі. На галоўнай старонцы вы знойдзеце ўнікальны інтэрнэт-рэсурс, прысвечаны палацава-паркаваму ансамблю пад назвай «Жыліцкі Версаль». Сабраныя з розных крыніцаў па крупінках звесткі пра палац аб'яднаны ў адным рэсурсе і даступныя кожнаму інтэрнэт-карыстальніку. Бо да гэтага часу не выдадзена ні аднаго фундаментальнага гісторыка-архітэктурнага нарыса пра палац нахшталтых, што напісаныя пра іншыя айчыныя замкі і палацы, няма

ніводнага прэзентацыйнага фотаальбома. У фондзе Магілёўскай абласной бібліятэкі, як і ў фондзе Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, масіў дакументаў аб сядзібе ў Жылічах прадстаўлены выключна артыкуламі з перыядычных выданняў. З кніг жа ёсць толькі малафарматнае выданне 1992 года, аб'ёмам у 75 старонак, – «Палац у Жылічах» Дворец у Жылічах» В. Марозова з серыі «Помнікі беларускага дойлідства». Галоўная кніжная скарбніца краіны валодае і зборнікам матэрыялаў Рэспубліканскага навукова-практычнага семінара, што адбыўся на базе Жыліцкага гістарычнага комплексу-музею ў 2017 годзе, ды адзінкавымі выявамі палаца ў камплектах паштовак. На гэтым усё.

З-за адсутнасці вартага ўвагі друкаванага выдання пра палац Булгакаў супрацоўнікі Магілёўскай абласной бібліятэкі палічылі неабходным папоўніць гэты прабел і стварыць віртуальны праект пра яго як альтэрнатыўнаму і сучаснаму крыніцу інфармацыі, не прэтэндуючы на выключнае дакладнасць узнаўлення гісторыі. Бо чым далей ад нашага часу адбываюцца падзеі, тым менш сведчанняў пра іх трапляе ў рукі даследчыкаў...

Двухсотгадовая гісторыя радавога гнязда Булгакаў адноўленая ў ямі раздзеллах праекта: «Сага пра Булгакаў», «Сядзіба Добасна», «Палацавыя залы», «Гады калектывізацыі», «Ваеннае ліхалецце», «Савецкі перыяд» і «Новае жыццё палаца». Інфармацыя прадстаўленая на рускай і беларускай мовах, ёсць сістэма пошуку па рэсурсе.

Вы пазнаёміцеся з уладальнікамі сядзібы і яркімі прадстаўнікамі вядомай дваранскай сям'і, убачыце арыгінальную архітэктурную стылі класіцызму з масонскім знакам на франтонах будынка, захопіцеся раскошнымі інтэр'ерамі залаў, павандруеце прысадамі самага вялікага ў валасці старадаўняга парку з дзізвістым каскадам сажалак і надзвычай здзівіцеся, якая кіпучая гаспадарчая дзейнасць вялася ў маэнтку Булгакаў.

Пры стварэнні базы дадзеных выкарыстаныя дакументы з фонду Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. Леніна, матэрыялы з свабодных крыніц сеткі Інтэрнэт, а таксама прадстаўлены сеткай бібліятэк Кіраўскага раёна.

Такім чынам, запрашаем здзейсніць віртуальнае падарожжа па самым вялікім палацы Беларусі, напоўніць душу святлом Гісторыі і надоўга захаваць успаміны аб сустрэчы з «Жыліцкім Версалем»!

Спасылку на рэсурс можна знайсці і ў папулярным інтэрнэт-даведніку «Вікіпедыя», на старонцы «Палацава-паркавы комплекс Булгакаў (Жылічы)».

Хоцяцца адзначыць, што ўжо працягла час публічныя бібліятэкі валасці выкарыстоўваюць свае сайты як платформу для арганізацыі аддаленага доступу да ўласных рэсурсаў, што робіць краязнаўчыя веды максімальна даступнымі для насельніцтва. Валодаючы каласальным масівам аўтарытэтных дакументальных крыніцаў, бібліятэкі напаяняюць інтэрнэт-прасторы якасным і дакладным кантэнтам, што, безумоўна, прыцягвае карыстальнікаў.

На сённяшні дзень на сайтах бібліятэкі Магілёўшчыны прадстаўлена больш за сто рэгіянальных інтэрнэт-праектаў, што папулярныя і з'яўляюцца гісторыка-культурным спадчынам валасці ў сучасным інфармацыйным асяроддзі. Дзеля аб'яднання і сістэматызацыі звестак аб нашым рэгіёне на адзінай інфармацыйнай платформе і спрашчэння пошуку краязнаўчай інфармацыі на сайце абласной бібліятэкі створаны даведнік па інтэрнэт-рэсурсах бібліятэк «Краязнаўчы партал Магілёўскай валасці». Доступ да яго арганізаваны таксама на ўсіх сайтах гарадскіх і раённых бібліятэчных сетак.

Прыемна, што нашы інтэрнэт-рэсурсы выклікаюць цікавасць не толькі ў карыстальнікаў, аб чым сведчыць статыстыка наведванняў, але і ў калегаў, прафесіяналаў бібліятэчнай справы, гэта надзвычай прыемна. Удвай прыемна, што наша праца ацэнена на высокім дзяржаўным узроўні і па выніках мінулага года адзначаная спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за значныя дасягненні ў справе выхавання любові да роднага краю і стварэнне інфармацыйных рэсурсаў, прысвечаных тэме малой радзімы.

Юлія КАСЦЮК,
галоўны бібліятэкар
аддзела маркетынгу
Магілёўскай абласной бібліятэкі
імя У. Леніна

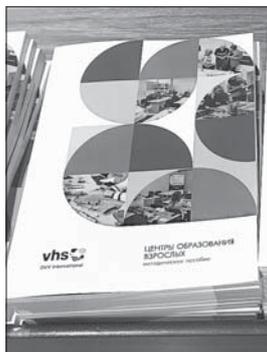
Вучыцца, каб вучыць дарослых

Вучыцца ніколі не позна. Гэтае выказванне мы пам'ягам з маленства. Але – як гэта рабіць правільна? Хто дапаможа? На многія пытанні дапамагае адказць метадычны дапаможнік «Цэнтры адукацыі дарослых». Яго падрыхтавала і выдала Прадстаўніцтва DVV International у Беларусі сумесна з партнёрскамі арганізацыямі і экспертамі ў сферы адукацыі дарослых. У дапаможніку закранутыя найважнейшыя аспекты развіцця патэнцыялу цэнтраў адукацыі дарослых (ЦАД). Будзе ён карысны ўсім, хто цікавіцца нефармальнаю адукацыяй і арганізацыйным развіццём, кіраўнікам і супрацоўнікамі дзейных ЦАД, а таксама тым, хто толькі плануе адкрыцьцё такога цэнтра. Пры канцы красавіка ў Мінску адбылася прэзентацыя дапаможніка, удзел у якой бралі прадстаўнікі

DVV International у Беларусі, суаўтары дапаможніка, супрацоўнікі партнёрскай арганізацыі Прадстаўніцтва.

У пачатку гэтага года па заказе Прадстаўніцтва DVV International у Беларусі было праведзенае даследаванне «Дадатковая адукацыя дарослых у Рэспубліцы Беларусь: пытанні кіравання і фінансавання». Даследаванне дазволіла вывучыць месца і ролю адукацыі дарослых, абазначыць бар'еры для павышэння даступнасці навучальных праграмаў для дарослых на мясцовым узроўні, а таксама сабраць прапановы па іх мінімізацыі.

На пачатку траўня Прадстаўніцтва DVV International у Беларусі з удзелам «Цэнтра сістэмных бізнес-тэхналогій SATIO» запрасіла на анлайн-прэзентацыю вынікаў даследавання ўсіх, хто цікавіцца сферай адукацыі дарослых: кіраўнікоў

і спецыялістаў сферы дадатковай адукацыі дарослых, прадстаўнікоў мясцовых органаў улады, экспертаў і ўсіх зацікаўленых. Сустрэча ўключала ўвядзенні, а таксама сабраць прапановы па іх мінімізацыі. Даследаванне, прадстаўленне зместу ключавых высноваў даследавання, экспертны агляд вынікаў даследавання і мадэраваную дыскусію з удзелам экспертаў і слухачоў.

Паводле паведамлення арганізатараў

Зрабіць свет прыгажэйшым...

Дзеля гэтага стварае вершы мясцовы творца Аляксандр Марозаў, які нядаўна прадставіў дзве новыя кнігі ў Астровецкай раённай бібліятэцы.

У чытальнай зале сабраліся прыхільнікі творчасці, калегі па цяры, журналісты раённай газеты, бібліятэкары. Пад час сустрэчы гучалі вершы аўтара на рускай і беларускай мовах, песні на словы паэта. Аляксандр Іванавіч падзяліўся гісторыяй стварэння найбольш значных для яго твораў, зачытаў урывкі з новых кніг «Об иголках в яйцах, дураке и Василисе» і «Очень запутанная история». На завяршэнне мерапрыемства адбылася аўтограф-сесія, а аўтар падараваў навінкі раённай бібліятэцы.

Вольга ЗАЯНЧОЎСКАЯ,

бібліятэкар па сувязях з грамадскасцю Астровецкай раённай бібліятэкі

З невялікага, ды дужага ад веку народа

Віктарс Лівзэмніекс (Viktors Livzemiņš, 02.03.1936 – 28.03.2014) – латышскі паэт, празаік, перакладчык, выдавец. Пасля вучобы ў гімназіі закончыў педагагічнае вучылішча (1951). Вучыўся на філалагічным факультэце (1955 – 1959), а пазней на факультэце журналістыкі (1961 – 1967) Латвійскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Працаваў будаўніком, настаўнікам, бібліятэкарам, журналістам. Узначалваў музей класіка латышскай літаратуры Андрэя Упіта, працаваў у Музеі гісторыі літаратуры і мастацтва імя Яніса Райніса (1962 – 1965). Першыя кантакты з беларускімі пісьменнікамі – у 1965 г., калі адзначалі 100-годдзе з дня нараджэння Я. Райніса. Тады на Дні паэзіі былі запрошаныя паэты з Мінска, з якімі ён садзіў дрэвы ў гай Райніса. Ва ўспамінах «Незабытая дарога ў Ясмуйжа» (родны маёнтак Пліекушана, бацькі Райніса) згадваецца, што В. Лівзэмніекс пачаў перакладаць вершы Рыгора Барадулліна, а Еранім Стулпанс – вершы Уладзіміра Караткевіча.

У 1967 г. выходзіць у перакладзе В. Лівзэмніекса зборнік вершаў Р. Барадулліна «Siena laiks» («Пара сенакосы»). Ацэньваючы пераклад, даследчыца латышска-беларускіх літаратурных сувязяў Мірдза Абала пісала, што зборнік дае «правільнае ўяўленне аб таленце беларускага паэта, а таксама пра змест яго творчасці і асаблівасці вершаў».

Творчая супраца В. Лівзэмніекса з Р. Барадулліным не супынялася. У 1992 г. у Мінску і Рызе выйшла на беларускай і латышскай мовах кніга «Дзятко радзімы васілька...». Прадмову – «Слова на дарогу» – напісаў Андрэйс Веянс. Укладальнікамі былі В. Лівзэмніекс і Р. Барадулін. Асобна прадмова была змешчана ў кнізе «Крывіцкія руны: Беларускія пісьменнікі Латвіі» (2003) у перакладзе Ніны Янсана (Панізьнік).

Першая публікацыя В. Лівзэмніекса адбылася ў 1951 г. А першы паэ-

тычны зборнік – «Чалавек, якога чакаюць» – выйшаў у 1965 г., і ён быў прыняты ў Саюз пісьменнікаў Латвіі. У 1967 г. выдае зборнік «Пабудуй свой горад» (усе назвы ў маім перакладзе на беларускую мову) і ўжо згаданы зборнік «Пара сенакосы». Творчая актыўнасць паэта неверагодная: зборнікі выдае ў 1976, 1982, 1986, 1997 гг. У 2004 г. – набытак празаічны: раман пра А. Упіта.

Наладжваецца і праца крытыка: піша артыкулы пра Т. Шаўчэнку, В. Кабылянскую. Украіна была ўдзячнай яму і за пераклады паэтычных твораў Т. Шаўчэнкі, С. Руданьскага, П. Тычыны, І. Драча, В. Кароціча, Д. Паўлычкі, С. Алейніка, М. Сынгаўскага, М. Вінаградоўскага.

Р. Барадулін быў усцешаны, што ў вялікай сябрыне шчырых латышскіх сучаснікаў, дзе стаяць поруч Імант Аўзыньш, Оярс Вацыецс, А. Веянс, Яніс Сірмбардзіс, Кнутс Скуеніекс, Е. Стулпанс, меў прытуленне і такі арыгінальны творца, як В. Лівзэмніекс.

«Мова» па-латышску – «Valoda», і Рыгору, унуку латышскага майстра Андрэя Галвіньша, было радасна вало-

даць моваю Я. Сірмбардзіса, калі сумесна працавалі над выданнем зборніка «Valoda» у 1987 г. А В. Лівзэмніекс дапамагаў выхаду да мора не толькі Барадулліну. Ён быў актыўным удзельнікам творчых мерапрыемстваў, што ладзілі сябры Латвійскага таварыства беларускай культуры «Сьвітанка» (яно ўзнікла ў Рызе рупнасцю мастака і педагога Вячкі Целеша дзякуючы спадзе Яніса Пэтэрска і Аіі Лацэ). В. Лівзэмніекс выступаў на вечарыне, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння М. Багдановіча (1991), разам з В. Авотыньшам адзначаў 5-годдзе «Сьвітанка» і 100-годдзе з дня нараджэння К. Езавітава (1993).

У 1997 г. Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Францішка Скарыны ў серыі «Ад сэрца да сэрца» выдаў зборнік «Сустрэча роднас-

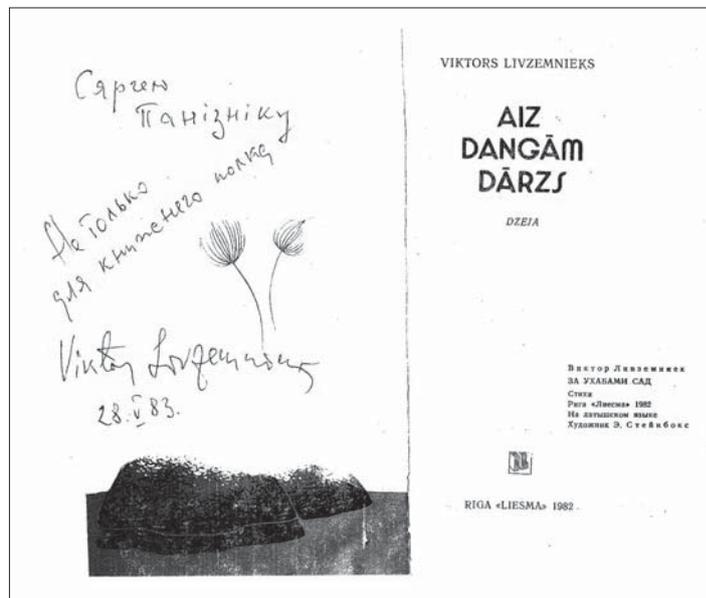
ных сусветаў», аўтар якога Сяргей Панізьнік (Папар). У ім змешчаныя пераклады вершаў латышскіх паэтаў паводле падрадкаўнікаў Н. Янсана: прадстаўленыя Віктарс Авотыньш, Карліс Баўману, Пэтэрс Брувэрыс, Андрэйс Веянс, Пэтэрыс Зырынціс, Скайдрытэ Калдупэ, Мірдза Кемпэ, Лінда Кілавіцэ, Віктарс Лівзэмніекс, Мара Місыня, Язэпс Османіс, Яніс Райніс, Анна Ранцанэ, Валдыс Руя.

В. Лівзэмніекс прадстаўлены вершамі «Жолуд», «Падумкі», «Узмарозкі». Муза прамаўляла так, углядаючыся ў яго аблічча:

І я, і дубовыя лікі –
адна, мне здаецца, парода.
І сіла дуброў – з невялікім,
ды дужым ад веку народам.

Сяргей ПАНІЗЬНИК,
кавалер ордэна Трэх Зорак
Латвійскай Рэспублікі

На здымках: партрэт В. Лівзэмніекса і яго дарчы надпіс на ўласным зборніку вершаў. (28.05.1983 г.)

Ініцыятыва

Шляхамі святой

Мінскі выдавец Раман Цымбераў з калегамі рыхтуе да друку кнігу вядомага археолага, кандыдата гістарычных навук Сяргея Тарасова «Еўфрасіньня – Офрасіньня – Аўфрасіньня. Яе час, яе крыж».

Цяпер да канца траўня ідзе папярэдняя падпіска для фінансавання друку кнігі, макет якой ўжо зроблены.

– Вы маеце магчымасць, – кажуць выдаўцы, – прайсціся з Па-

раскевай (Ефрасіньняй) па старажытным Полацку, у яе няпростыя гады ў манастыры, увесць яе шлях ажно да Канстанцінопаля і Іерусаліма, потым да Кіева і вяртанне ў Полацк. Куды яна, дарэчы, вяртацца не збіралася. За кожны абзац, за кожны сказ, за кожнае слова аўтар гатовы прафесійна адказаць і нават пайсці на «эшафот». Аўтар – археолаг і гісторык, які прысвяціў сваё навуковае і чалавечае

жыццё Полацку. Ён хадзіў па вуліцах, якімі хадзіла Ефрасіньня Полацкая. І ён упэўнены, што крыж захаваўся і ведае, дзе сёння знаходзіцца знамямі крыж Ефрасіньні майстра Лазара Богшы, 1161 года стварэння.

Выдаўцы абяцаюць, што кожны, хто зробіць на выданне папярэднюю замову з аплатай, атрымае кнігу «Еўфрасіньня – Офрасіньня – Аўфрасіньня. Яе час, яе крыж» С. Тарасова па

мінімальнай цане, а таксама «спрычыніцца да важнай падзеі ў кнігавыданні Беларусі».

Падтрымаць праект і замовіць кнігу можна на сайце «Талакі» (<https://www.talaka.org/projects/3631/overview>). Праз краму выдавецтва kniger.by можна будзе атрымаць кнігу сярод першых. Інфармацыю можна таксама знайсці на старонцы Р. Цымберава ў Фэйс-

буку.

Паводле інфармацыі выдаўца

Нашыя чытачы ўжо знаёмыя з падарожнымі нататкамі па амерыканскай Каліфорніі нашага земляка Мікалая Руселя (пры нараджэнні Мікалай Судзілоўскі). Яны ў канцы XIX ст. і аж да нашага часу не друкаваліся на рускай мове, хаця і прызначаліся для выдання ў Расіі. Даследчык беларускай дыяспары ў Паўночнай Амерыцы, індзейніст Алесь Сімакоў зрабіў пераклад на беларускую і неўзабаве плануе выдаць працу Руселя асобна кнігай.

Сёння ж прапануем чытачам «Краязнаўчай газеты» першы раздзел кнігі. Ён цікавы з розных гледзішчаў.

Асноўная тэма раздзела – летні адпачынак, вандроўка па родным краі. Думаецца, што пасля знаёмства з расповедам нашы чытачы таксама возьмуць на замётку спосабы баўлення часу ў летні адпачынак, тэкст падтурхне больш уважліва прыгледзецца да прыгажосці і цікавостак роднай зямлі. Вандруйце і спасцігайце! Калі ж нехта напіша вандруўныя нататкі «Па Наднямонні», «На Паазер'і», «Палескімі шляхамі», «Па-над Дняпром» ці пра іншыя куткі нашай краіны – з радасцю пазнаёмім з імі чытачоў газеты.

Думаецца, не праміне чытач і апісання амерыканскага ладу жыцця. З цікавасцю заўважыць, што многія стэрэатыпы пра далёкую краіну і яе жыхароў нарадзіліся стагоддзі таму... А шэраг аспектаў надзвычай змяніўся, і цяпер, напрыклад, наўрад ці так вольна можна павандраваць тымі ж каліфарнійскімі прасторамаі. Больш за тое, некаторыя правыя, што М. Русель калі не называе заганнымі, то папросту не прымае, прыйшлі і ў нашае жыццё. Ёсць сэнс прачытаць пра колішнюю Каліфорнію, спыніцца, задумацца – куды можам прыйсці, не абіраючы ўдмуліва шляху?

Але ўсё ж галоўнае – спасцігайма сваю зямлю, выпраўляйцеся ўлетку па трактах, гасцінцах, пуцвінах і сцежках Беларусі. На машыне, на веласіпедзе, пехатою... З намётам, да знаёмых у вёску, у аграсядзібу або ў свет вочы. Хоць і закрыты з-за эпідэміі свет цэлы – адкрыта ўся Бацькаўшчына!

Уладзімір ПУЧЫНСКІ

Мікалай Русель

Па Каліфорніі

Раздзел I

Аду з арыгінальных і вартых пераймання асаблівасцяў амерыканскага жыцця несумненна складае вельмі распаўсюджаны спосаб праводзіць канікулярны летні час сярод дзікай прыроды на лагерных, вандруўных асновах. Вандруўны інстынкт і замілаванне прыродай глыбока закладзены ў чалавечым сэрцы, і, верагодна, спатрэбяцца яшчэ многія стагоддзі аселага жыцця, каб стухаваць іх. Да той пары «camping» (лагернае жыццё), «tramping» (вандруўнае жыццё) і «roughing» (загартоўванне сябе ў барацьбе з прыродай), як называюць гэты звычай летніх вандраванняў амерыканцы, не страціць сваёй пазытыўнай чароўнасці і не перастаюць быць таннай, параўнальна агульнадаступнай крыніцай мноства здаровых і разнастайных задавальненняў.

Параўнальна невялікая шчыльнасць насельніцтва, мноства месцаў, што незанятыя яшчэ або не эксплуатаюцца, спрыяюць гэтаму. У Заходняй Еўропе, дзе на кожным кроку трапляеш на які-небудзь «Verbot» (забарону. – «КГ») мяць траву, рваць

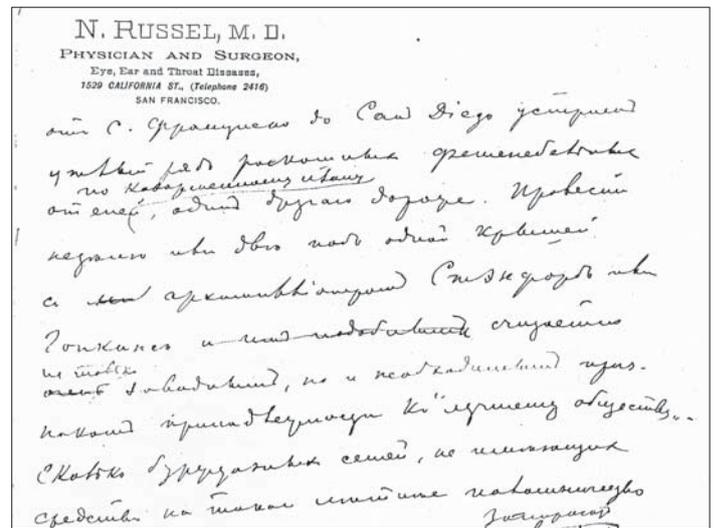
плады ці нават проста праходзіць па сцяжынках, што пракладзеныя праз свяшчэнную прыватную ўласнасць, такі звычай немажлівы. Спрыяюць яму ў Амерыцы яшчэ поўная адсутнасць якіх бы ні было перашкодаў да перамяшчэння нахштальт пашпартнай сістэмы і да т.п. Жыхары настолькі прывычаліся да гэтага роду вандровак гараджанам, што не толькі не ставяць ім ніякіх перашкодаў, а хутчэй заахвочваюць усімі спосабамі, што ад іх залежаць. На гэта ў іх ёсць нямала сваіх практычных довадаў. Земляробчае насельніцтва Штатаў, як вядома, жыве не сёламі і пасёлкамі, як у Еўропе, а асобнымі, раскіданымі адзінкавымі фермамі. Для адасобленага ж фермера з'яўленне чалавека само па сабе прыемнае. Самотнасць надакучыць хоць каму, амерыканцы не выключэнне. З багемай, якая завітала, можна і пабалбатаць пра палітычныя і іншыя навіны, і пахваліцца сваімі поспехамі ў гаспадарцы. Ім ужо напэўна сёе-тое можна прадаць з сямейных прадуктаў: хлеб, яйкі, масла, зялёніва. Галоўны ж інтарэс заключаецца ў тым,

што чым больш наведнікаў, тым больш публіка знаёміцца з мясцовасцю, тым хутчэй разбірае або скупае ўчасткі, тым хутчэй мясцовасць насыляецца, і цана зямлі расце ў прапорцыі. Зрэшты, указваць свабодныя, казённые ўчасткі фермеры не ахвочыя і робяць гэта толькі ў тым выпадку, калі палюбляць чалавека і спадзяюцца мець у яго асобе добрага суседа або, нарэшце, проста за пэўную суму грошай. Гэтыя свабодныя ўчасткі яны звычайна лічаць за лепшае хаваць ад выпадковых наведнікаў (сярод якіх нямала ёсць людзей, якія шукаюць свабоднай зямлі), маючы на ўвазе каго-небудзь са сваіх сваякоў або сяброў... А прадаць выгадна свой уласны ўчастак яны амаль заўсёды не супраць.

Лагерніцаў у вандруўцы па ўсёй Амерыцы самым разнастайным чынам. Часам для гэтага звяртаюцца да вельмі арыгінальных спосабаў. Я ведаю прыклады, дзе дзве бедныя маладыя дзяўчыны, каб задаволіць свае намадныя інстынкты, з'явіліся на лінію чыгункі, што будуюцца, і адкрылі ў наміце сталовую для рабочых. Па меры таго, як работы прасоўваліся, прасоўваліся наперад і яны са сваім намётам, і такім чынам не толькі працяганілі ўсё лета, але і зарабілі трохі грошай. Нідзе лагернічанне не пусціла, аднак, такіх каранёў, як на Захадзе па той бок Скалістых гор, і асабліва ў Каліфорніі. Да ўсіх вышэйзгаданых прычынаў тут далучаецца яшчэ адно: рэзкае раздзяленне года на дажджлівы зімовы і сухі летні сезоны. Накіроўваючыся ў вандруўку ад траўна да лістапада, вандруўнікам няма чаго баяцца дажджу, што значна

спрашчае і аблягчае падарожжа. Відавочна, аснову летняму вандраванню паклалі шукальнікі новых зямель, жывёлаводы, золаташукальнікі і пад. публіка, якая змушана вандраваць па неабходнасці. А гэтага народа на Захадзе яшчэ дастаткова і дагэтуль.

Накіроўваюцца ў вандруўку звычайна або сем'ямі, або невялікімі групамі, што складзеныя з блізкіх сяброў і знаёмых. Настаўнік або настаўніца, святар, адвакат, гімназіст, студэнт, клерк абодвух палоў, дробны ранец, крамяк, кожны, каму ўдасца ўрваць у справы пару тыдняў або месяцаў для летняга адпачынку, спяшаецца знайсці сабе таварыша або таварышшу для вандруўкі. Для тых, хто за бракам часу не можа арганізаваць самастойнага і далёкага падарожжа, прадпрымальныя людзі зладзілі ў наваколлі Сан-Францыска на беразе акіяна, на Рускай рацэ (Russian River), якая атрымала сваю назву ад рускага паселішча, што калісьці там было, і ў іншых мясцовасцях, што адметныя маляўнічасцю і здаровым кліматам, ужо гатовыя лагеры. Тут за 1-2½ долары ў дзень можна атрымаць гатовы намёт з пасцеллю, слугамі і сталом. Усе гаспадарчыя клопаты знятыя з вас, вы можаце мець цалкам вольны час. Гаспадары лагераў народ вельмі ліберальны, мала падобныя на нашых гаспадароў гасцінцы. Яны рады зрабіць вам усялякую паслугу, імкнучыся не абмежаваць вас ні ў чым і за ўсё гэтыя extras задавальваюцца самай памяркоўнай платай. Яны прымаюць гасцей на разнастайных умовах, напрыклад, здаючы толькі намёт і даючы магчымасць клапаціцца пра харч самім

Кніга, што пісалася 40 гадоў

На пачатку красавіка Астравецкая раённая бібліятэка падрыхтавала прэзентацыю новай кнігі пісьменніцы Ніны Рыбік «Кожны стрэчны нам – Настаўнік». У кнізе публіцыстыкі аўтар сабрала найлепшыя творы, напісаныя ёю за больш як сорок гадоў журналісцкай працы. Выданне знаёміць з цікавымі людзьмі, прымушае задумацца над вечнымі пытаннямі, часам усміхнуцца, а калі і паплакаць...

На мерапрыемства завіталі прадстаўнікі мясцовай улады, калегі-жур-

налісты з суседніх Ашмянскага і Смаргонскага раёнаў, намеснік старшыні Гродзенскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Д. Радзівончык, прыхільнікі творчасці, сябры і чытачы раённай бібліятэкі. Да імпрэзы былі падрыхтаваныя відэафільм на аснове сямейнага архіва, кніжная выстава «Пісьменнік. Журналіст. Чалавек». У цёплай сардэчнай размове гучалі шчырыя словы падзякі аўтару за творчасць, пажаданні здароўя і далейшай плённай працы. Скончылася імпрэза аўтограф-сесіяй.

Вольга ТВАРАТАЛЬ, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Астравецкай раённай бібліятэкі

і дазваляючы нават разбіць уласны намёт за маленькае ўзнагароджанне ў выглядзе пазямельнай рэнты.

Якое б ні было прывабнае і агульнадаступнае летняе качэйніцтва, карыстаюцца ім аднак далёка не ўсе. Назіраючы за амерыканцамі, найперш можна заўважыць, што яна пакутуюць маніяй нажывы на шкоду усім іншым уласцівым чалавеку патрэбам. Быць багатым, а будучы багатым – быць яшчэ больш багатым, удвойваць і ўтройваць нават ужо каласальныя багаці складзе штошчы нахштальт прыроджанай патрэбы. Пра гэта амерыканец марыць у сне і на яве, да гэтага скіраваны ўсе яго думкі; на ўсе астатняе ён глядзіць толькі як на сродак. Ненасытнае заўзягасць да нажывы авалодае ім так, што яму няма часу ні як мае паесці, ні адпачыць, ні павесяліцца. Снедае і абедзе ён, так бы мовіць, на ходзе, глытаючы спешна, ледзь перажоўваючы ўсё, што пад рукой, і мала клопачыцца пра смак і якасць таго, што праглынаецца. Яго забавы: тэатр, канцэрты, клуб, атынг, вечарынка, бал, спортыўныя ў мяч, конскія скачкі, кулачныя баі, уяўляючы толькі частку business'у. Ён ідзе туды не столькі для адпачынку і задавальнення, колькі з разлікам сустрэць там патрэбнага чалавека, распачаць патрэбнае знаёмства, сказаць патрэбную прамову; зрабіць пэўнае ўражанне, выйграць пары і г.д. З дня нараджэння і да моманту смерці яму няма калі, заўсёды няма калі. Яго нервы напружаныя да крайнасці і думкі круцяцца вакол усё таго ж прадмета. Нажыва, абгажэнне ўяўляюцца спачатку ў выглядзе ключа да брамы раю, а потым хутка атаясамляюцца з самім раем. Мабыць, ён і мае рацыю... для Амерыкі, дзе ўсё прадаецца і купляецца, дзе залатым ключом адчыняюцца ўсе дзверы, дзе грамадская думка цэніць людзей на вагу долараў, якімі яны валодаюць.

Гэта ўласцівасць амерыканскага характару не дазваляе карыстацца летняй вольнай часінай большасці амерыканцаў. Адавацца хача б на некалькі дзён ад business'у складае не толькі ахвяру, але і злачыства, за якое сумленне амерыканца будзе дакараць яго доўгія гады. Восць чаму значная частка так зв. «businessmen» і «money-makers» (у рускім перакладзе чытай: парядочны, солидны чалавек) толькі па настойлівым патрабаванні сваёй сям'і і ўрача адважваюцца выехаць на 2-3 дні, ну хіба – на тыдзень ці два. А між тым, з пункту гледжання простага разважлівага гэтага роду людзям, адпачынаць неабходна больш, чым каму-небудзь. Сярод іх цяжка знайсці чалавека, які б не пакутаваў на нервовае знясіленне, якое зрабілася нацыянальнай амерыканскай

хваробай. Найславутая амерыканская «дысплесія», без якой цяжка ўявіць сабе амерыканца, ёсць у большасці выпадкаў толькі прыватнае выяўленне агульнага знясілення нервовай сістэмы.

Вядома, і ў астатнім цывілізаваным свеце ў наш меркантильны век нажыва запаўняе не малую частку душы чалавечай, але схільнасць гэтая яшчэ не развілася да памераў «аднастайнасці». У астатнім свеце гэты матыў чалавечых дзеянняў яшчэ не карыстаецца адкрытым прызнаннем, не атаясамляецца з дабрадзейнасцю, і таму на яго, як на некаторыя іншыя натуральныя патрэбы, накідаецца пакрывала. У Амерыцы, на жаль, пакрывала ўжо не патрабуецца. Грамадская думка цэніць і паважае гыху здабытчыкаў. Яна ўваходзіць як істотны элемент у яго ідэалы прыстойнасці і чалавечай дасканаласці. Яго можна выхваляць, і дух ніяк не саромеецца. Калі такія ўмовы жыцця працягваюцца яшчэ адно стагоддзе і калі да таго ж перапыніцца пастаянная іміграцыя з Еўропы – цяжка сказаць, які лёс чакае амерыканскі народ. Ужо цяпер маладое пакаленне выяўляе скрозь выдавочныя выніковыя сімптомы ператамлення, недахопу жыццёвасці (паводле мясцовага выразу – the lack of vitality) і выраджэння. Марфіністы, какаіністы, курцы опію сустракаюцца вельмі часта. Жудасна глядзець на гэтае маладое пакаленне.

Дарагой цаной купляе амерыканец свой матэрыяльны дабрабыт, і зайздросціць яму ў гэтым можна толькі здалёк. Адпраўляючыся ў вандроўку, вы таму рэдка сустранеце сярод тых, хто вандруе, businessman'а. Не сустранеце вы там і багацея-арыстакрата. Я кажу багацея-арыстакрата, таму што ў Амерыцы быць багатым і арыстакратам адно і тое ж. Багацея, а ўслед за ім і тая частка сярэдняга класа, якая цягнецца за ім, праводзяць свае каникулы не столькі з мэтай забавы або адпачынку, колькі для таго, каб паказаць сябе. Для іх уздоўж паўднёвага ўзбярэжжа Вялікага Акіяна ад Сан-Францыска да Сан-Дыега ўзведзены шэраг раскошных фешэ-небельных гатэляў па казарменным плане, адзін за другі даражэйшы. Правесці тыдзень або два пад адным дахам з архіміліянерам Стэнфардам або Гопкінсам лічыцца не толькі зайздроснай, але і неабходнай прыкметай прыналежнасці да «найлепшага грамадства». Колькі буржуазных сем'яў, якія не маюць сродкаў на такое летняе паломніцтва ў храмы мамона, наглыга зачыняюць свае аканіцы, адпускаюць слуг і праводзяць дні і тыдні ў адзіночным зняволенні, харчуюцца акрыдамі і прусакамі толькі для таго, каб па сканчэнні тэрміну

мець магчымасць абдурыць суседзяў, абвясцішы, што яны вярнуліся з Monterey або Coronado Beach, дзе слаўна правялі час (had a glorious time!). Што такое гэтыя багацея-арыстакраты, чытач можа ўявіць сабе, калі прыгадае герояў «Равучага лагера» Брэт-Гарта, золаташукальнікаў, ператварыўся ў самавітых «буржуяў», вымытых, паголеных, апранутых у прыстойнае адзенне, упрыгожаных важкімі ланцужкамі для гадзіннікаў, паўфунтовымі залатымі пярсцёнкамі з буйнымі дыямантамі і акруглым чэравам. Выраз жывёльнасці, які выклікаецца моцнай чатырохвугольнай прагнатычнай ніжняй сківіцай і густа аброслым поўцю тварам, ускладніўся напышліва самаздаволеным, велічым, чыста юпітэраўскім паглядам, які ўзрадаваўся пад уплывам часткова ўсеагульнага кленчання, часткова ўласнага ўсведамлення, што чалавек у рубяжы зямным здзейсніў усё зямное. Такі партрэт была «Дзіка», цяпер каліфарнійскага сенатара, мецэната і дабрадзейна свайго народа, у руках якога сканцэнтраваліся акцыі чыгункі, каменнавугольных, залатых, нафтавых, металалавальных, банкавых і іншых грандыёзных прадпрыемстваў, а разам з ім і палітычная ўлада вялікай рэспублікі. Такі грозны амерыканскі Юпітэр, які выйшаў з гною, які прайшоў агні і трубы, аднойчы сарваўся з шыбеніцы і нарэшце заваяваў сабе становішча, якому справядліва маглі б пазавідросціць многія ўладарныя князі.

Такія знатныя госці гэтых модных гатэляў. Затое прысутныя за сталом лёкай – збоўлена амерыканская галодная інтэлігенцыя: студэнты і студэнткі, мэта якіх зарабіць за лета трохі залатых, каб праіснаваць у будучым навучальным годзе, літаратары, артыкулы якіх не знаходзяць збыту, вынаходнікі, якім няма на што ўзяць патэнт на вынаходства, адвакаты, якія не знаходзяць кліентаў з-за немагчымасці зняць прыстойна абсталяваны офіс. Слугам не толькі забаронена размаўляць з гасцамі, але нават прысесці ў іх прысутнасці, і вы можаце прывесці ў такім гатэлі цэлы месяц, не пачушы ад гатэльных гэтых ніводнага слова, акрамя кароткага афіцыйнага «yes, Sir» і «no, Sir». Калі б не было гэтай забароны, лёкай здолеў бы не раз паставіць у тупік свайго пана.

У Еўропе модныя «watering places» (...) не карыстаюцца рэпутацыяй прыёмнага прыстанішча. Тут жа ўтрыроўка і патрабавальнасць пераапанутага Дзіка і царадворцаў, якія жадаюць прыслужыцца яму, не ведае межаў і абсалютна атручвае існаванне.

Рэдка карыстаецца летнім вандраваннем і гарадскі рабочы, прыкаваны

круглы год да сваёй заводскай машыны. Яму спрадыць няма калі, і ён задавальнаецца кароткімі нядзельнымі прагулкамі за горад, пікнікамі і да т.п. – якія таксама ў вялікай модзе ў Каліфорніі, верагодна, дзякуючы тым жа прычынам, што і лагернічанне. Кожную нядзельную раніцу (іншыя святы ў Амерыцы вельмі рэдкія) экстранія цягнікі і паражы дзясяткамі тысячай развозяць гараджану па наваколлі, часцей за ўсё гэта рамесныя саюзы, брацкія таварыствы і іншыя рабочыя арганізацыі, што накіроўваюцца на пікнік. Звычайна для гэтага выбіраецца які-небудзь загарадны парк, дзе наладжваюцца бег навыперадкі, гульні ў мяч, танцы з разнастайнымі прызамі і прэміямі, а потым сядзенне ў якім-небудзь павільёне або пад адкрытым небам, у час якога з'ядаецца безліч сэндвічаў і салодкага печыва. Нашумеўшы, набегаўшыся і пагарлапаніўшы ўдасталі, пад вечар натоўпы вяртаюцца ў горад, каб а 6-й гадзіне раніцы ў панядзелак энбэ з'явіцца прырабочай машыне.

Такім чынам, лагернічае ўласна сярэдняе, даволі шматлікі ў Амерыцы клас, г.зн. дробная буржуазія і інтэлігенцыя, якія стаяць у Штатах значна бліжэй адно да аднаго і значна далей ад «арыстакрата», чым у Еўропе, і асабліва ў Расіі.

Лагерныя партыі праектуюцца звычайна яшчэ зімой або ўвесну. Вярбуюцца тыя, хто жадае прыняць у іх удзел, складаецца маршрут, вызначаюцца прыблізныя выдаткі, падрыхтоўваюцца наметы. Калі ўсё гатовае, партыя або накіроўваецца па чыгунцы да вызначанага пункта, дзе наймае адну-дзве драбыні, або коні адшукваюцца дома, і падарожнікі адразу рушаць у шлях на конях. Неабходнымі рэчамі для экскурсіі з'яўляюцца паходная кухня, дастатковая колькасць правізіі, асабліва кансерваў, рыбалоўныя, паліўнічныя і інш. снасці, фатаграфічная камера, сякера, піла і да т.п.

Дасягнуўшы жаданай мясцовасці, выбіраецца ў лесе або на беразе ручая месца, што падыходзіць, вазы разгружаюцца, разбіраюцца наметы, дабудуваецца часовы лагер. Цяжар неабходных работ размеркоўваецца па магчымасці раўнамерна паміж удзельнікамі. Хто варыць, хто нарыхтоўвае дровы, хто здабывае рыбу або дзічыну для кухні. У вольны час кожны займаецца тым, што яму падабаецца. Батанікі – батанізуюць, мастакі маляюць з натуры, пісьменнікі натхняюцца навакольнай прыродай і складаюць свае віршы і артыкулы. Пражыўшы некалькі дзён і абтаптаўшы цікавае наваколле ўдасталі, лагер перасоўваецца далей.

Пераклад з рускай мовы Аляся Сімакова

Травень (Май)

18 – Корсак Юрый Фёдаравіч (1941, Вілейка – 2003), піяніст, педагог, заслужаны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

19 – Цароў Генадзь Яўгенавіч (1941 – 2005), кларнетыст, педагог, заслужаны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

23 – Фундаментальная бібліятэка БДУ (Мінск; 1921) – 100 гадоў з часу заснавання.

23 – Шчасны Валерый Ігнатавіч (1951, Верхнядзвінск), графік, мастак-афарміцель, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Віцебшчыны (1980) – 70 гадоў з дня нараджэння.

23 – Ягораў Юрый Аляксеевіч (1911 – 1963), архітэктар і даследчы архітэктуры – 110 гадоў з дня нараджэння.

25 – Бялявіна Валянціна Мікалаеўна (1941, Лёзненскі р-н), вучоны-этнолаг, гісторык, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2008) – 80 гадоў з дня нараджэння.

26 – Курган Ілья Львовіч (сапр. Эйдэман; 1926 – 2019), акцёр, дыктар радыё, тэатральны педагог, заслужаны артыст Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

26 – Міжнародная асацыяцыя беларусістаў (Мінск; 1991), грамадская арганізацыя з даследчыкаў у галіне сацыяльных і гуманітарных навук, выкладчыкаў, дзеячаў культуры і асветы, перакладчыкаў розных краінаў свету – 30 гадоў з часу стварэння.

26 – Шапс Аляксандр Лявонцэвіч (1911 – 1965), рэжысёр, заслужаны артыст Беларусі, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі, лаўрэат Дзяржаўнай

прэміі СССР (1950) – 110 гадоў з дня нараджэння.

27 – Жураўлёў Васіль Пракопавіч (1931, Меціслаўскі р-н), крытык і літаратуразнаўца, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Якуба Коласа (2002) – 90 гадоў з дня нараджэння.

27 – Руднева Наталля Аляксандраўна (1951), артыстка оперы, педагог, народная артыстка Беларусі, лаўрэат тэатральнай прэміі імя Л. Александровскай (1997), прэміі Беларускага саюза тэатральных дзеячаў «Крышталіна Паўлінка» (2012) – 70 гадоў з дня нараджэння.

27 – Сербай Ісак Абрамавіч (1871, Слаўгарадскі р-н – 1943), этнограф, фалькларыст, археолаг, які першы з беларускіх этнографіаў стварыў фотатэку, правадзейны член Інбелкульту – 150 гадоў з дня нараджэння.

28 – Шпігельман Нуга Аўрум-Эльвевіч (1921 – 1974), заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1968) – 100 гадоў з дня нараджэння.

30 – Падабед Аляксандр Станіслававіч (1951, Мінск), акцёр тэатра і кіно, народны артыст Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

30 – Саннікаў Канстанцін Мікалаевіч (1896, Рагачоў – 1965), рэжысёр, акцёр, педагог, адзін з заснавальнікаў БДТ, народны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1948, 1952) – 125 гадоў з дня нараджэння.

31 – Лойка Антон (1746, Слуцк – ?), танцоўшчык і балетмайстар, саліст прыдворнага тэатра Радзівілаў у Нясвіжы, педагог, аўтар шэрага пастановак балетаў – 275 гадоў з дня нараджэння.

Загадкавыя – ад слова «загадка»

Паўсотню загадак і ў некалькі разоў больш адгадак на іх прапанаваў юным чытачам знакаміты паэт і дзіцячы пісьменнік Мікола Чарняўскі ў новай кнізе «Загадкавыя словы беларускай мовы» (Мінск: «Народная асвета», 2021). У ёй змешчаныя займальныя пазычаныя творы-загадкі на ўсе літары алфавіта для вучняў малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту. Прычым усё творы незвычайныя: у іх распаўдаецца пра загадкавыя словы нашай роднай мовы – амонімы. Гэта такія словы, якія пішуцца і гучаць аднолькава, але маюць рознае значэнне і сэнс.

Як падказвае сам аўтар, творы, змешчаныя ў кнізе, трэба ўдумліва чытаць, уважваць кожнае слова, а там, дзе трэба, і рыфму падабраць. Да таго ж і малюнкi падкажуць разгадку. А ўжо мастак Валянцін Макаранка, які ілюстравуе выданне, пастараўся: малюнкi атрымаліся вельмі прыгожыя, каларытныя. Акрамя таго, што нясуць сэнсавую нагрукку, дапамагаюць юным чытачам разгадаць загадкі, дык яшчэ і паказваюць цудоўную прыроду нашай Радзімы, раслінны і жывёльны свет.

Вось, да прыкладу, колькі значэнняў мае слова-амонім «вянок»:

Ён, з кветак сплечены, прыгожа глядзіцца, радуе сабой.
Бярвеннем зруба стаць ён можа і нізкай сушаных грыбоў.

З галінак звітым адмыслова,
Ім ушаноўваюць здавён,
Бо не звычайны, а лаўрэат
І перамогі сімвал – Ён!

Хто ж ён?
Ды тут няма сакрэту,
Я памагу вам адгадаць:
Калісь для слыннага паэта
Ён кнігай-памнікам
Змог стаць.

Пісьменнік запрашае чытачоў: «Чытайце мае загадкі-пазнаванкі, уважліва разглядвайце малюнкi і рабіце адкрыццi ў бясконцы і вельмі цікавым свеце словаў роднай мовы!» Варта адзначыць, што гэтая цудоўная кніга прынясе вялікую карысць не толькі школьнікам, але і настаўнікам, выхавальнікам, усім, хто цікавіцца беларускай мовай.

Міхась СІВА

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПУХАВІЦКІ СТРОЙ (заканчэнне артыкула). Чырвоныя ці чырвона-чорны графічна выразны арнамент палосаў утвараўся з ромбаў, квадратаў, трохвугольнікаў, гладкіх і зубчастых ліній. Арнамент 2-полкавага (радзей 1-полкавага) фартуха, стылістычна і каларыстычна блізка да аздаблення кашулі, размяшчаўся палосамі па прынцыпе згушчэння да нізу; па краях нашывалі мохрыкі ці карункі. Спадніцу (андарак) шылі з 4-х (кроеных па аснове) або 2-х (кроеных па ўтку) полак, натыканых у сакавітыя малінавыя, васільковыя, бурачковыя, фіялетавыя і стрыманыя чорныя, белыя гарызантальныя палосы і клеткі. Гарсэт меў 2 варыянты крою – у выглядзе кароткага ліфа з глыбокімі выразамі ў пройме і на грудзях і ў выглядзе доўгай безрукаўкі з баскай-чатырохлінкай. Шылі гарсэт з шарсцянкай ці

аксаміту васільковага, чорнага колераў, аздаблялі нашыўкамі залацістага галуна, парчовай тасьмы, каляровай аблямоўкай. Касцюм завяршала намітка ці скіндэчка.

Мужчынскі гарнітур складаўся з кашулі, нагавіцаў, пояса і камізэлькі. Кашулю (тунікападобную ці з прамымі плечавымі ўстаўкамі) аздаблялі чырвоным геаметрычным арнаментам на плечавых устаўках, каўняры, каўнерцах, падоле; адкладны каўнер завязвалі тасёмкай або зашпільвалі меднай спражкай. Кашулю на выпуск падпяразвалі тканым ці скураным поясам, на якім часта насілі кайстру, ножык, шабету. Камізэльку з прываленага сукна ці карычнева-белай клятчастай даматканкі апраналі паверх кашулі. Традыцыйным галаўным уборам былі суконныя аздабленыя блакітнымі, чырвонымі, зялёнымі матузкамі магеркі, саламяныя капелюшы, аўчынныя футраванкі.

Пухавіцкі строй.
Мужчына ў традыцыйным верхнім адзенні. Пухавіцкі раён (1905 г.)

ПУХАВІЧЫ – вёска ў Пухавіцкім раёне на рэках Свіслач і Цітаўка. Адміністрацыйны

цэнтр сельскага Савета. За 9 км на ўсход ад г. Мар'іна Горка, 9 км ад чыгуначнай станцыі Пухавічы, на аўтамабільнай дарозе Мінск – Бабруйск.

У XVI ст. мястэчка ў Менскім павеце Вялікага Княства Літоўскага. У выніку другога падзелу Рэчы Паспалітай (1793) Пухавічы апынуліся ў складзе Расійскай імперыі. З канца XVIII ст. мястэчкам валодаў Сулістроўскі, пазней – Фрыбесы, Эсткі, Вальковічы.

У 1843 г. тут збудавалі Багародзіцкую царкву.

У XIX ст. цэнтр воласці Ігуменскага павета. У 1863 г. у Пухавічах адкрылася земскае народнае вучылішча. Па стане на 1886 г. у мястэчку былі 73 двары, прыкладна 900 жыхароў, царква, 3 сінагогі, народнае вучылішча, школа, 4 рэгулярныя кірмашы на год, 26 крамаў, 2 бровары, паромная пераправа. Паводле перапісу 1897 г. дзейнічалі царква, 2 яўрэйскія малітоўныя дамы, сінагога, 49 крамаў, завод сельцёрскіх мінеральных водаў, 4 пітныя ўстанавы, на год адбылася 4 кірмашы; каля мястэчка, у фальварку Пухавічы, былі паравы і вадзяныя млыны.

(Працяг артыкула ў наступным нумары)